

UMETNOST

Izobraževalni programi srednjega
poklicnega izobraževanja

Izobraževalni programi srednjega
poklicnega izobraževanja s
slovenskim učnim jezikom na
narodno mešanem območju
slovenske Istre

Prilagojeni izobraževalni programi z
enakovrednim izobrazbenim
standardom

KATALOG ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: umetnost

33 ur

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Jasmina Žagar, Gimnazija Novo mesto; Anka Dornik Valič, Šolski center Nova Gorica; Lota Kahne, CIRIUS Kamnik; dr. Špela Udovič, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana; dr. Bea Tomšič Amon, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; Karmen Volavšek, Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje; Jasna Potočnik, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana; mag. Petra Pižmoht, Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje; Lea Škerlič, Gimnazija, elektro in pomorska šola Piran Portorož; Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

<https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/katalogi-znanja/2026/kz-dp-umetnost-spi.pdf>

CIP

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](https://cobiss.si)-ID [242010371](https://cobiss.si)

ISBN 978-961-03-0938-3 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025 določil Katalog znanj Umetnost za izobraževalni program srednjega poklicnega izobraževanja.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje se je seznanil z didaktičnimi priporočili na 211. seji, dne 18. 4. 2025.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:

- Obvezno
- Izbirno
- Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti comnihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, externam quaspi dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeepd quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comiscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Dijak
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
 - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.
 - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - » Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - » Omnim ut doluptur, quam consequi.
 - » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
 - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.*
 - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint
☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	

9 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikalne usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

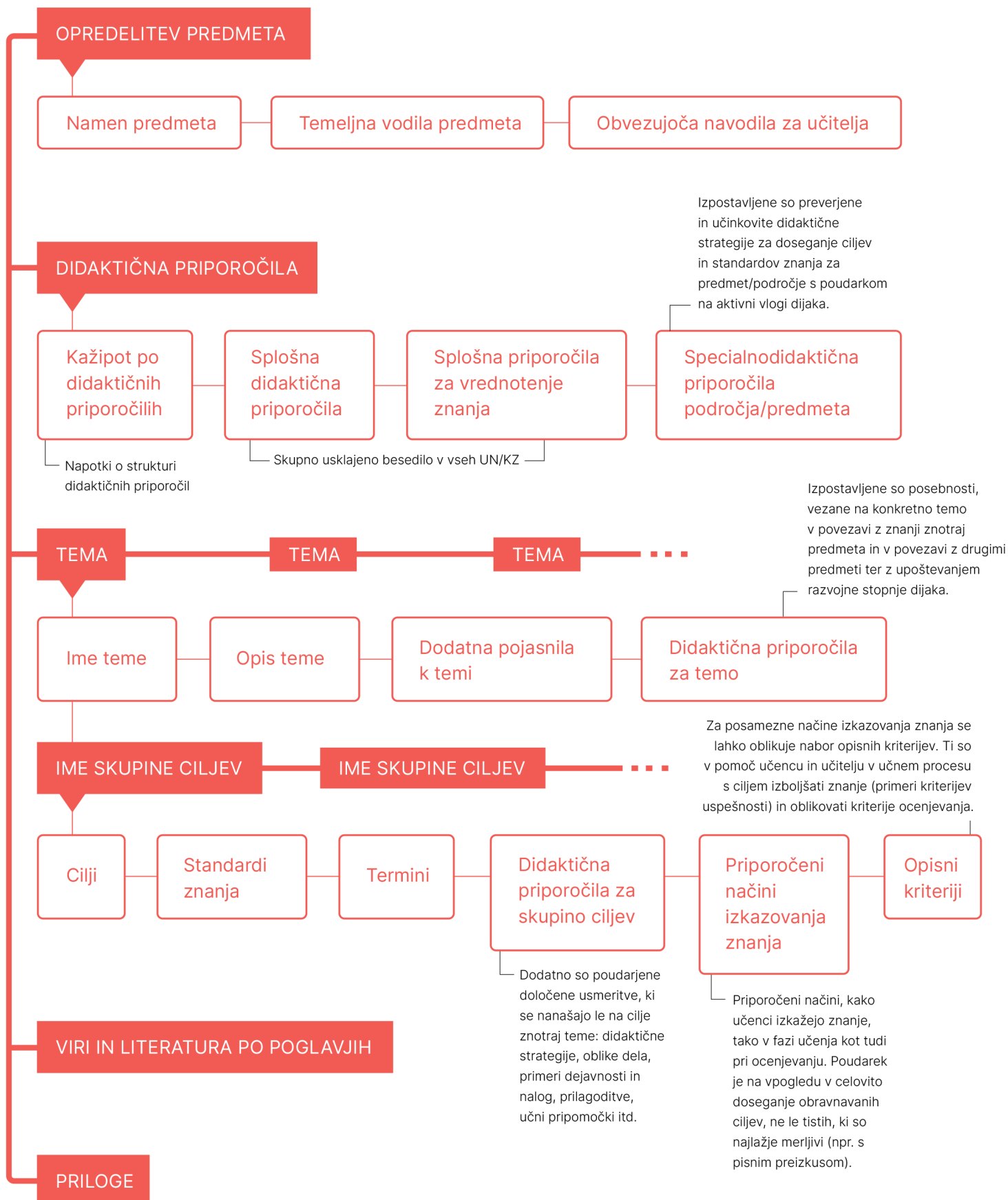
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA KATALOGA ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 9

Namen predmeta..... 9

Temeljna vodila predmeta 9

Obvezujoča navodila za učitelje 10

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 11

Kažipot po didaktičnih priporočilih 11

Splošna didaktična priporočila 12

Splošna priporočila za vrednotenje znanja
..... 13

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 15

1. Umetnostna zgodovina 15

2. Likovno snovanje 20

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....28

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO:

VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI 29

LIKOVNO SNOVANJE 35

Likovno snovanje..... 47

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH53

Opredelitev predmeta..... 53

Didaktična priporočila 54

Uvod v umetnostno zgodovino: vstopimo
v svet umetnosti 54

Likovno snovanje.....55

PRILOGE 56

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Umetnost v programih srednjega poklicnega izobraževanja omogoča dijakom razvijanje likovnih znanj, sposobnosti in spretnosti, ki so potrebne za njihov poklic ter hkrati prispevajo k njihovi kulturni razgledanosti in estetski občutljivosti.

Poudarek je na povezovanju likovnoteoretičnih in umetnostnozgodovinskih znanj z likovnopraktičnim delom. Temeljno vlogo ima dijakova lastna praktična ustvarjalna izkušnja, ki jo podpira znanje umetnostne zgodovine in teorije likovnega izražanja, kar prispeva k inovativnim rešitvam v njegovem poklicu.

V okviru predmeta se dijaki uvodoma seznani z različnimi vrstami umetnosti (glasba, ples, film, video, književnost itd.), kar prispeva k njihovi širši kulturni razgledanosti. Razumejo vlogo likovne umetnosti v svoji poklicni panogi, jo nanjo navežejo in razvijejo kreativne rešitve od ideje do izvedbe ter predstavitev izdelkov ali storitev. Tako prepoznajo priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih okoliščinah.

Predmet ponuja dijaku priložnost nadgradnje znanj, pridobljenih pri likovni umetnosti v osnovni šoli, hkrati pa ga skozi likovnoustvarjalni proces usmerja k razumevanju in doživljanju sveta, ki ga obdaja. Pri uresničevanju ciljev kataloga znanj dijaki spoznavajo dela z različnih likovnih področij in se ob njih likovno izražajo. Likovno umetnost povezujejo z izbranim izobraževalnim programom. Ob tem osmišljajo in negujejo odnos do likovne umetnosti, kulturne dediščine in lastnega poklicnega področja ter spoznavajo samega sebe. Ob avtentično zasnovanih likovnih problemih in izzivih dijaki razvijajo občutek za estetiko ter lastno odgovornost in vpetost v skupnost, v kateri živijo.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Predmet umetnost dijakom omogoča razumevanje likovne umetnosti kot pomembnega civilizacijskega dosežka ter spodbuja njihovo ustvarjalnost pri likovnem izražanju in razumevanju umetniških del.

Umetnostnozgodovinske vsebine z izbranimi primeri uvajajo dijake v dojetje likovne umetnosti in njenega pomena v človeški zgodovini. Osmišljanje umetnosti v srednjem

poklicnem izobraževanju omogoča dijakom, da povežejo umetnost s svojim poklicem. Spoznavanje umetniških del krepí kulturno razgledanost, spodbuja estetsko občutljivost ter razvija sposobnosti opazovanja, doživljanja in razumevanja umetnosti. Proučevanje kulturne dediščine dijakom pomaga graditi identiteto, jih uči odgovornosti pri ohranjanju vrednot in spodbuja kreativne rešitve znotraj njihovega poklicnega področja.

Znotraj teme likovno snovanje se prepletajo trije ključni vidiki: likovni jezik, likovne tehnike ter likovne vsebine v prostoru in času. Smiselno povezan izbor ciljev in standardov znanj treh ključnih vidikov ustvari podlago za učinkovito načrtovanje učnega procesa. Praktično likovno izražanje je temeljna dejavnost, ob kateri dijaki razvijajo in nadgrajujejo likovni jezik, razvijajo veščine likovnih tehnik in spoznavajo različne oblikovalske pristope. V učnem procesu likovnega snovanja kritično reflektirajo umetnine in lastne likovne izdelke ter soustvarjajo vidni prostor. Ustvarjalni likovni pristop je treba pri poučevanju načrtovati s ustrezno zastavljenimi likovnimi nalogami, ki dijaku omogočajo svobodo pri samostojnem izražanju in priložnost za raziskovanje ter spodbujajo raznolike rešitve.

Učitelj povezuje znanja obeh področij (likovno snovanje in umetnostna zgodovina) in pripravlja ustvarjalne naloge, ki vključujejo motive, vsebine in tehnike, vezane na poklicno področje.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Poleg teoretičnega in praktičnega pouka bo v okviru triletnega programa organiziran vsaj en ogled kulturnih spomenikov ali kulturno-umetnostne ustanove v okviru strokovne ekskurzije in/ali projektnih dni. Tako bodo dijaki prišli v stik z umetnostjo in dediščino, vezano na njihovo poklicno področje (primer: lokalni muzej ali galerija, tehnična in industrijska dediščina, nesnovna gastronomska dediščina, domače in umetne obrti ...). Zaradi posebnosti didaktičnih, materialnih in prostorskih pristopov poučevanja likovnosnovalnih vsebin naj učitelj delo v učilnici prepleta z delom izven učilnice (kot npr. likovne delavnice ali tabori v eksterierju, strokovne ekskurzije ipd.).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje kataloga znanj predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

» Razdelka *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdt>) ter *Izhodišč za prenovo katalogov znanj za splošnoizobraževalne predmete v poklicnem in strokovnem izobraževanju* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/p64e0ud>) in je v vseh katalogih znanj enako.

» Razdelek *Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta* vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifikke.

Katalog znanj posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

» Razdelka *Didaktična priporočila za temo* in *Didaktična priporočila za skupino ciljev* vsebujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka *Priporočeni načini izkazovanja znanja* in *Opisni kriteriji*, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev kataloga znanj, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotnega spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);

- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve

uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnán na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v katalogu znanj določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljih v katalogu znanj in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja.

Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

1. Umetnostna zgodovina

1.1 Didaktične strategije in metode

Izhodišče za pouk umetnostne zgodovine predstavljajo **različni pristopi k analizi umetnine**, ki jih povezujemo in nadgrajujemo.

Opazovanje in opisovanje

Prvi korak pri analizi je natančno opazovanje in opisovanje umetnine. Učitelj dijaku postavlja odprta vprašanja, kot so »Kaj vidiš?« in »Kateri elementi so najbolj izraziti?«, da jih motivira k aktivnemu pristopu do umetnine. Spodbuja jih k uporabi bogatega besedišča, pri tem jih opozarja na konkretne detajle, kar jim pomaga razviti veščine opazovanja, opisa in vzpostavitve odnosa do umetniškega dela.

Vsebinska oz. ikonografska analiza

Opis umetnine dijaki nadgradijo z razumevanjem vsebine dela in ob tem ugotavljajo, kakšno je sporočilo umetnine. Učitelj vzpostavlja refleksijo o tem, kako umetnost odraža družbene, kulturne ali osebne teme.

Povezava z oblikovnimi značilnostmi

Učitelj dijake spodbuja, da povežejo vsebino umetnine z njenimi oblikovnimi značilnostmi. Na primer, kako uporaba barv, linij in kompozicije vpliva na doživljanje sporočila umetnine.

Funkcija in kontekst

Učitelj z dijaki preuči funkcije umetnine in njen zgodovinski in kulturni kontekst. Čas in prostor, v katerih je umetnina nastala, vplivata na njen pomen in sprejem.

Aktualizacija

Umetniško delo učitelj poveže s sodobnimi temami, problemi in vprašanji. Dijake spodbuja k razmišljanju, kako so sporočila umetnine relevantna danes in kako se prepletajo z njihovimi lastnimi izkušnjami in kulturo.

Interdisciplinarnost

V analizo umetnosti učitelj vključi različna predmetna področja. Umetnostnozgodovinske vsebine poveže z drugimi disciplinami, predvsem z drugimi splošnoizobraževalnimi in strokovnimi predmeti.

1.2 Elementi diferenciacije, individualizacije ali personalizacije in formativno spremljanje (FS)

Pri podajanju umetnostnih vsebin upoštevamo različne zmožnosti in potrebe dijakov. Pouk **notranje diferenciramo** in omogočimo **individualizacijo pouka**. To vključuje prilagoditve v učnem okolju, izbiri didaktičnih strategij in dejavnosti, zahtevnosti učnih ciljev ter tempu učnega procesa. Učitelj smiselno načrtuje tudi domače naloge, ki naj bodo osmišljene in usmerjene k nadaljnjemu učenju, ne le k utrjevanju znanja, in s tem **personalizira** strategije učenja.

Individualizacija pouka temelji na izbirnosti umetnin, kar dijakom omogoča, da poglobijo razumevanje snovi skozi lastne izkušnje in interese. Ta pristop, ki upošteva poklicno usmerjenost šole, povečuje motivacijo za učenje, saj dijaki spoznavajo snov preko primerov, ki so jim bližji. Prilagoditev pouka ter različni načini skupinskega dela in didaktična raznolikost omogočajo učinkovitejše doseganje učnih ciljev.

Pri načrtovanju upoštevamo **različne stile učenja**, uporabljamo pa tudi različne načine dajanja informacij, kar izboljšuje razumevanje umetnosti. Veččutno poučevanje ne le popestri učni proces, ampak prispeva tudi k celostnemu dojetju umetnin.

Formativno spremljanje se osredotoča na sprotno spremljanje napredka dijakov, kar omogoča prilagajanje učnega procesa. Poudarek je na povratnih informacijah, ki dijakom pomagajo prepoznati njihov napredek in področja za izboljšanje.

1.3 Učenje izven učilnic – terensko in projektno delo

Spoznavanje umetnin se začne z doživljanjem, ki je sprva osebno in šele nato preidemo na objektivnejšo obravnavo. Pomembno je, da dijaki pridejo v stik z izvirnimi umetninami, ne le s projekcijami v učilnici. Zato je ključno terensko delo, kot so obiski muzejev, galerij in arhitekturnih spomenikov, še posebej pri vsebinah, ki jih lahko spoznavajo v lokalnem okolju in ki so povezane s poklicnim področjem.

Učenje ob izvirnikih omogoča boljše razumevanje velikosti, materiala in postavitve umetnin ter pogloblja spoštovanje do umetniške dediščine in njene zaščite. Kadar ogled izvirnih umetnin ni mogoč, si pomagamo z digitalnimi zbirkami, spletnimi razstavami in virtualnimi sprehodi. Tovrstna orodja so uporabna tudi za spomenike, ki so uničeni ali v ruševinah.

V okviru triletnega programa organiziramo vsaj en ogled kulturnih spomenikov ali kulturno-umetnostne ustanove v okviru strokovne ekskurzije in/ali projektnih dni, pri čemer bodo dijaki prišli v stik z umetnostjo in dediščino, vezano na njihovo poklicno področje (npr. tehnična in industrijska dediščina, nesnovna gastronomska dediščina, domače in umetne obrti).

1.4 Povezovanje znanja (medpredmetnost)

Umetnostna zgodovina izstopa kot interdisciplinarna veda. Predmet v svojem jedru združuje pomembne segmente znanj številnih drugih ved. Z medpredmetnim povezovanjem umetnostne zgodovine z drugimi predmeti lahko poglobimo poznavanje pomembnih segmentov umetniškega dela. Ob tem z drugega zornega kota osvetlimo cilje ostalih predmetnih področij in tako dosežemo številne kurikularne povezave.

Umetnostna zgodovina ponuja mnoge možnosti za nadgradnjo in sodelovanje pri pouku drugih tako humanističnih kot naravoslovnih in strokovnih predmetov v višjih letnikih ter pri izvajanju obveznih izbirnih vsebin oz. **interesnih dejavnosti**. Medpredmetno povezovanje je še posebej pomembno v okviru **odprtega kurikuluma**, ko lahko to sodelovanje udejanjamo in povežemo tudi s poklicnim področjem.

1.5 Vključenost skupnih ciljev

Interdisciplinarno naravnana umetnostna zgodovina ima kot stičišče drugih humanističnih in družboslovnih strok pomembno splošnoizobraževalno vlogo in učinkovito vključuje vseh pet področij skupnih ciljev, med njimi pa še posebej področji jezik, državljanstvo, kultura in umetnost ter zdravje in dobrobit.

Skupni cilji s področja **jezika, državljanstva, kulture in umetnosti** se uresničujejo na področju umetnosti in se posledično prekrivajo z umetnostnozgodovinskimi cilji. Učitelj spodbuja dijaka k raziskovanju in spoznavanju kulture in umetnosti, umetniških del in avtorjev, umetniških zvrsti in njihovih izraznih sredstev. Ob srečevanju z umetniškimi deli dijak razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da razmišlja o njih skupaj z drugimi. V stiku z umetnostjo lokalnega okolja in spoznavanjem nacionalne umetnostne dediščine krepí zavest o nacionalni identiteti.

Cilji s področja **zdravja in dobrobiti** so usmerjeni v zaznavanje in prepoznavanje lastnega doživljanja ter zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. Neposredno srečevanje z umetniškimi deli v galerijah, muzejih in odprtih prostorih daje možnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa in osebno izpolnitev, ki je pomemben del psihofizičnega zdravja in dobrobiti.

Pri srečevanju s kulturno in naravno dediščino skupaj z dijaki uresničujemo cilje **trajnostnega razvoja**. Spoznavanje umetnostne dediščine lokalnega in širšega prostora oblikuje zavest o pomenu njenega ohranjanja in vzpostavlja ozaveščen odnos do naravnega in kulturnega okolja.

V okviru umetnostne zgodovine so za udejanjanje posameznih podkompetenc **podjetnosti** priložnosti predvsem na področju skupinskega in projektnega dela ter izkustvenega učenja, pri čemer sta v ospredju podkompetenci ustvarjalnosti in sodelovanja.

Pri raziskovanju umetnin ter kulturne dediščine spodbujamo razvoj **digitalnih kompetenc**. Za učinkovito poučevanje moramo biti tudi sami opremljeni z digitalnimi kompetencami, o katerih se lahko natančneje poučimo v priročniku DigComp 2.2 – *Okvir digitalnih kompetenc za državljane z novimi primeri rabe znanja*, ki je dosegljiv na povezavi

<https://aplikacija.un.zrss.si/api/link/n0n2c3c>.

1.6 Podpora digitalne tehnologije

Slikovno gradivo pri umetnostni zgodovini ne pomeni le dobrodošle dodatne ilustracije učne snovi kot pri ostalih predmetih, ampak je primarni učni vir, iz katerega izhajamo pri konstrukciji znanja. Prav zaradi tega sta razvoj in dosegljivost učne tehnologije že od samega začetka vplivala na kvaliteto pouka. Zanj sta v sodobni šoli nujna računalnik in povezan digitalni projektor, s katerima zagotovimo projekcijo kvalitetnih reprodukcij in fotografij umetnin. Na kakovost vplivata tudi velikost platna in možnost ustrezne zatemnitve učilnice oziroma velikost pametne table.

Nujen je dostop do spleta, ki poleg ogledov virtualnih umetnostnih zbirk najpomembnejših muzejev in galerij ter virtualnih sprehodov po različnih institucijah, najdiščih in prizoriščih omogoča tudi ogled umetniških videov, posnetkov performansov in drugih umetniških dogodkov, ki jih fotografija kot statični medij brez zvoka ne more ustrezno predstaviti. Temu se pridružuje še uporaba različnih didaktičnih aplikacij, platform in spletnih orodij ter programov, ki temeljijo na uporabi umetne inteligence.

Pri vseh oblikah slikovnega gradiva je pomembno zagotavljanje kvalitete ločljivosti, ohranjanja velikostnih razmerij in barvne korektnosti. Pozorni smo tudi na omejitve glede avtorskih pravic.

1.7 Primeri učiteljev

Posamezni primeri dobre prakse so predstavljeni v okviru specifičnih didaktičnih priporočil.

1.8 Priporočila za vrednotenje znanja (priporočeni načini izkazovanja znanja, opisni kriteriji)

Preverjanje, vrednotenje in ocenjevanje umetnostnozgodovinske teme lahko poteka na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov. Pri drugih ocenjevanjih znanja (ustno, pisno, z izdelki, predstavitvami, poročili idr.) učitelj oceno oblikuje na podlagi opisnikov, ki jih pripravi do začetka šolskega leta. Na začetku šolskega leta dijake seznani s številom ocen, načini ocenjevanja, mejami za ocene in opisniki.

Ocena umetnostnozgodovinske teme je lahko samostojna ali je vključena v oceno likovnega izdelka.

Pri **ustnem ocenjevanju** lahko učitelj upošteva naslednje opisnike, ki jih primerno prilagodi usmeritvi programa.

Ocena	1	2	3	4	5
Opisniki	Dijak: - ne navede nobene bistvene značilnosti umetnine; - ne uporablja ustrezne terminologije; - ne navede nobene primerjave med posameznimi umetninami; - ne prepozna povezave z lastnim poklicnim področjem.	Dijak: - ob večji pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnine; - uporablja terminologijo, a ne vedno ustrezno in ne dosledno; - ob večji pomoči učitelja navede vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami; - ob večji pomoči učitelja prepozna določene	Dijak: - ob pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnine; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - uporablja ustrezno terminologijo, vendar ne dosledno; - ob pomoči učitelja navede vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami;	Dijak: - ob manjši pomoči učitelja predstavi splošne značilnosti umetnine; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je skoraj v celoti dosleden; - navede vsaj približne primerjave med	Dijak: - samostojno predstavi splošne značilnosti umetnine; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je popolnoma dosleden; - navede smiselne primerjave med posameznimi umetninami;

	povezave z lastnim poklicnim področjem.	- ob pomoči učitelja prepozna in opiše povezave z lastnim poklicnim področjem.	posameznimi umetninami; - prepozna in opiše povezave z lastnim poklicnim področjem.	- prepozna in utemelji povezave z lastnim poklicnim področjem.
--	---	--	--	--

Pri ocenjevanju **pisnih izdelkov** (poročilo, referat, poročilo obiska razstave idr.), lahko kot izhodišče uporabimo opisnike, ki jih prilagodimo glede na vrsto izdelka in standarde, ki jih želimo doseči.

Ocena Opisniki po kategorijah	1	2	3	4	5
Strokovna ustreznost	Dijak pisnega izdelka ni dokončal; pomanjkljivo je predstavil temo.	Dijak je zadovoljivo predstavil temo, a se je večkrat ponavljal ter izpostavil le očitna in pogosto banalna dejstva.	Dijak je načeloma korektno predstavil temo, a se je nekajkrat ponavljal ter izpostavil predvsem očitna in pogosto banalna dejstva.	Dijak je korektno predstavil temo, a informacij ni kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke.	Dijak je celostno (z več vidikov) predstavil temo, pri čemer je informacije kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke, ki so relevantni za izbrano temo.
Terminološka ustreznost	Dijak ni dokončal pisnega izdelka; ni uporabljal strokovne terminologije ali jo je napačno uporabljal. Besedilo ni berljivo.	Dijak je deloma pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno. Besedilo je težko berljivo.	Dijak je sicer pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno. Besedilo je berljivo.	Dijak je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce). Besedilo je lahko berljivo.	Dijak je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce). Besedilo je tekoče berljivo.
Umestitev v poklicno področje	Dijak ne prepozna povezave z lastnim poklicnim področjem.	Dijak pri obravnavanju teme le delno prepozna in opiše povezave z lastnim poklicnim področjem.	Dijak pri obravnavanju teme prepozna in opiše povezave z lastnim poklicnim področjem.	Dijak pri obravnavanju teme prepozna in le delno utemelji povezave z lastnim poklicnim področjem.	Dijak pri obravnavanju teme prepozna in utemelji povezave z lastnim poklicnim področjem.

1.9 Temeljna strokovna gradiva

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Dolšina Delač, M., Paulič, O., Golob, N. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789612971441>

Donahue Wallace, K., La Follette, L., Pappas, A. (ur.). (2008). *Teaching Art History with New Technologies: Reflections and Case Studies*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž. in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Rutar Ilc, Z. in Ostan, N. (ur.). (2022). *Vzgoja in izobraževanje: vizualna pismenost med umetnostjo in kulturo* 53(5).

DEDI, Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem. <http://www.dedi.si/>

<https://www.arhitekturni-vodnik.org/>

Alčeva, E. in Zgonik, N. (ur.). (2013). *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje*. Študentska založba. <https://pojmovnik.si/>

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f>

2 Likovno snovanje

Narava modula likovno snovanje zahteva specifične didaktične, materialne in prostorske pogoje. Za uresničevanje ciljev in standardov znanj učnega načrta za predmet umetnost, kvalitetne izvedbe učnega procesa in zagotavljanja ustreznih ter varnih delovnih in učnih pogojev je priporočljivo, da pouk izvajamo v specializiranih ali prilagojenih učilnicah (Filipčič, 2019) ter v okviru blok ur ali v strnjeni obliki.

Likovno snovanje je ob umetnostni zgodovini del predmeta umetnost, zapisanega enovito za triletno programe splošnega poklicnega izobraževanja (SPI). Pri likovnem snovanju učitelji načrtujejo likovne dejavnosti v skladu s cilji učnega načrta in ob upoštevanju likovnih zmožnosti dijakov.

Dijaki skozi likovno izražanje na različnih likovnih področjih v različnih likovnih tehnikah oz. skozi snovanje različnih figuralnih in nefiguralnih likovnih motivov razvijajo in spoznavajo zakonitosti likovnega jezika. Likovni jezik, likovne tehnike in likovne vsebine v prostoru in času predstavljajo tri soodvisna področja, ki se v likovni nalogi prepletajo in uresničujejo.

Likovno snovanje mora potekati načrtno in vodeno. Učitelj dijaka vodi k uporabi likovnega jezika kot sredstva komunikacije za izražanje idej, misli in občutkov, ki se materializirajo v likovnem materialu prek likovne tehnike. Pri načrtovanju likovne naloge učitelj izpostavi likovni problem iz teme likovnega jezika. Določi ustrezno tradicionalno likovno tehniko ali sodoben likovni pristop. Izbor likovnega motiva konkretizira ob upoštevanju trenutne situacije ali interesa dijakov. Likovni motiv mora biti zastavljen in predstavljen tako, da spodbudi različne ideje pri dijakih.

Likovne naloge so oblikovane tako, da z jasnimi navodili dijake omejijo in hkrati spodbudijo k izvirnemu likovnemu izražanju in eksperimentiranju z likovnimi materiali in pripomočki (likovne tehnike) ter k doživljanju likovnega motiva, pri katerem dobi sveža, inovativna, aktualna in zanimiva izhodišča za reševanje likovnih nalog. Takšne naloge omogočajo in spodbujajo iskanje dijakovih lastnih likovnih rešitev ter vključevanje zanimivih in nenavadnih idej v likovno delo.

Likovne naloge so lahko povezane s poklicno izbiro dijaka oz. smerjo, v kateri se izobražuje. Tako likovne dejavnosti dobijo poseben smisel, ker so realne in izhajajo iz dijakovih zanimanj.

Pri vrednotenju in ocenjevanju naj učitelj upošteva vse tri vidike načrtovanja likovnih nalog. Kriteriji vrednotenja izhajajo iz ciljev likovne naloge, ki so uresničeni z izbiro likovnih problemov (likovnega jezika), likovnih tehnik kot načinov izražanja z likovnimi materiali in pripomočki ter likovnega motiva kot vsebine likovnega izdelka.

2.1 Likovno izražanje ter spodbujanje ustvarjalnega procesa pri likovnem snovanju

Učitelj sledi načelu svobodnega likovnega izražanja in ustvarjalnosti tako, da dijaku omogoči **razvijanje lastnih ustvarjalnih postopkov**. Likovni izdelki dijaka **naj ne bodo vaje iz likovne teorije**, temveč **izviren izraz njegovih prizadevanj**, predznanj in likovnih zmožnosti. Učitelj pri pouku likovnega snovanja s **kakovostno povratno informacijo** usmerja dijaka, da je pri likovnem izražanju lahko izviren in osebno prepoznaven. Dijaki pri likovnem izražanju uresničujejo svoje nenavadne ideje in zamisli, iščejo nenavadne rešitve ter eksperimentirajo z različnimi likovnimi praksami.

Pouk likovnega snovanja temelji na ustvarjalnem procesu.^[1] Učitelj naj upošteva vse stopnje ustvarjalnega procesa, saj je za dijake pomembno, da izkusijo tako zamudno iskanje ideje kot veselje in zadovoljstvo ob njeni materializaciji. Dijaku omogočimo dovolj časa za oblikovanje likovnega izdelka, njegovo nadgradnjo, preoblikovanje ali preizkušanje različnih rešitev. Pri načrtovanju ur učitelj prilagaja in osmišlja število dejavnosti in nastalih likovnih izdelkov glede na obseg ur, pri čemer daje prednost kakovosti izkušenj pred veliko količino raznolikih dejavnosti ali likovnih izdelkov.

2.2 Povezovanje vsebin likovnega snovanja z osebnostjo dijaka in poklicnim področjem izobraževanja

Likovno snovanje v programih srednjega poklicnega izobraževanja vidimo predvsem kot priložnost za povezovanje likovne umetnosti kot širokega področja s poklicnim področjem dijaka. Raznovrstna področja likovne umetnosti omogočajo dijaku, da se z natančnim opazovanjem, doživljanjem in vrednotenjem sveta odzove z osebnim likovnim izrazom.. Odprto zasnovano likovno snovanje v ciljih in standardih spodbuja učitelje k povezovanju predmetnih vsebin s poklicnim področjem dijaka. Raziskovanje lastne osebnosti je temeljna podlaga, na kateri dijak osmišlja likovno prakticiranje in ozavešča pomen likovne umetnosti za življenje.

2.3 Sistematičnost in postopnost pri pouku modula likovno snovanje

Cilji likovnega snovanja sledijo načelu sistematičnosti in postopnosti. Učitelj načrtuje likovno dejavnost pri pouku tako, da izhaja iz predhodnih likovnih spoznanj dijaka ter postopoma uvaja zahtevnejše likovne naloge. V srednjem poklicnem izobraževanju učitelj vpeljuje vse bolj

kompleksne zakonitosti likovnega jezika, likovne tehnike ter likovne in druge vsebine. Pri tem poudarja razvoj kritičnega mišljenja dijakov in medpredmetno povezavo likovnih vsebin z drugimi učnimi predmeti.

2.4 Metode in oblike dela pri pouku likovnega snovanja

Pouk likovnega snovanja temelji na likovnem izražanju dijakov, pri čemer lahko v določenem učnem koraku učne ure prevladuje metoda pogovora. Pri tej metodi dijaki s pomočjo učiteljevih usmeritev in vprašanj prihajajo do novih spoznanj. Učitelj naj to metodo smiselno vključuje tudi pri vrednotenju, pri čemer dijak razvija kritično mišljenje, predstavlja različne poglede in argumentira svoje ugotovitve. Učitelj pri poučevanju likovnega snovanja vključuje vse dijake. Ob spoštljivi komunikaciji jih spodbuja k izmenjavi različnih mnenj. Pozoren naj bo na postopnost in kontinuiranost vprašanj in odgovorov. Učitelj načrtuje raznolike oblike dela, kot so samostojno delo, delo v parih in delo v skupinah. Individualno delo dijakov lahko npr. nadgradi v skupinsko delo tako, da individualne izdelke dijakov združi v soglasju z njimi v skupno delo. Pri tehnično zahtevnejših nalogah lahko likovno dejavnost načrtuje v paru ali skupini. Tako se dijaki učijo timskega dela, sodelovanja, poslušanja, dogovarjanja in upoštevanja različnih mnenj.

2.5 Načrtovanje pouka likovnega snovanja

Učitelji načrtujejo likovne dejavnosti v skladu s **cilji kataloga znanj** in ob **upoštevanju likovnega razvoja dijakov v skladu z njihovimi likovnimi zmožnostmi**. Likovne dejavnosti so običajno zasnovane kot proces likovnega izražanja, ki dijakom omogoča, da v procesu likovnega prakticiranja razvijajo in spoznavajo likovni jezik na različnih likovnih področjih. Ob lastni likovni izkušnji reševanja likovnih problemov razvijajo zmožnost doživljanja likovnih motivov in spoznavajo dela likovnih ustvarjalcev. Dijaki lažje ponotranjijo likovni problem, če je likovna naloga povezana s strokovnimi ali splošnimi učnimi predmeti. To jih tudi motivira za spoznavanje lastnega poklica. Likovne naloge so oblikovane tako, da dijake spodbujajo k **izvirnemu likovnemu izražanju**. Likovne naloge omogočajo in spodbujajo iskanje dijakovih lastnih likovnih rešitev ter vključevanje zanimivih in nenavadnih idej v likovno delo. Likovni motiv mora biti zastavljen in predstavljen tako, da spodbudi več različnih idej, npr.

» človeška figura v gibanju dijakom omogoči, da upodobijo svoja vedenja, izkušnje, želje, doživetja in vizualne predstave, pri čemer izbirajo med širšim naborom možnosti (šport, ples, druženje s prijatelji).

Dijakom likovne naloge omogočajo, da že poznane materiale, postopke, umetnine, objekte ipd. doživijo in uporabijo v svojih delih na nov način, npr.

» vključevanje tradicionalnih primerov slovenske arhitekture (npr. kozolec, tradicionalna slovenska hiša) v načrtovanje nove sodobne arhitekture.

Dijaki umetnino umetniško poustvarjajo v lastnem avtorskem delu in umeščajo v aktualen čas, npr.

» kako bi bilo neko likovno delo videti, če bi nastalo danes? Aktualizacija likovnega dela na ravni motiva (premislek, kdo so vključeni liki v motiv), kompozicije, barve in barvnih odnosov (od

monokromatskega h kromatskemu – dijak izbere barve in barvne odnose glede na to, kakšno sporočilo želi posredovati).

Likovna naloga dijakom omogoča, da umetnino poustvarijo na drugem likovnem področju, npr.

» dijak izdelava grafični list na osnovi poznavanja obstoječe umetnine v prostoru, npr. spomenik v domačem kraju, kot izhodišče za motiv grafičnega lista.

Likovne naloge so oblikovane tako, da spodbujajo skladnost in večplastnost likovnega dela dijakov. Dijaki dosežejo skladnost likovnega dela z načrtovanjem svojih dejavnosti od zamisli do realizacije (začetna ideja, ki se oblikuje v pogovoru, se lahko nadaljuje v osnutkih ali skicah, spodbujanje ustvarjalnega procesa, ne produkta). Učitelj likovno delo dijaka razume kot proces in končno likovno rešitev kot skupek vseh predhodnih korakov, tudi neuspešnih rešitev, npr.

- » končni izdelek pri arhitekturnem oblikovanju lahko predstavljajo vse skice in maketa, lahko tudi zapisi, poročila, predstavitev,
- » pri grafiki je pomemben celoten postopek od pomožne risbe, matrice, neuspešnih odtisov do signiranega grafičnega lista,
- » pri ukvarjanju s sodobnimi umetniškimi praksami (performans, instalacija) dijaki načrtujejo delo po korakih od ideje do izvedbe,
- » pri skupinskih oblikah dela je treba individualne ideje uskladiti s skupino; končni rezultat je produkt dela skupine in ne posameznika.

Večplastnost se v likovnih izdelkih kaže kot celovitost zasnove likovne problemske naloge z različnimi izhodišči, ki vsebuje, ki vsebuje likovnoteoretični problem, likovno tehniko in motiv. Dijaki naj v procesu dobijo priložnost, da se v svojem delu soočijo z večplastnostjo likovnega dela, kar pomeni opuščanje nalog, pri čemer je dijakova pozornost usmerjena predvsem na eno plast (npr. v likovni jezik ali samo na likovni motiv). Skrbi za razvijanje kompetenc, ki so povezane s stroko, za katero se dijak izobražuje.

Učitelj dijakom omogoči, da se ukvarja tudi s problemsko zahtevnejšimi likovnimi nalogami, pri čemer izhaja iz različnih problemskih situacij v povezavi z drugimi predmetnimi področji (slikanica kot multimodalno delo, podnebne spremembe skozi sodobne umetniške prakse, biodiverziteti kot izhodišče za kompleksno kiparsko likovno delo idr.).

Učitelj pri načrtovanju pouka likovnega snovanja upošteva načelo individualizacije in diferenciacije. Likovne izzive prilagodi individualnim zmožnostim dijak in njegovi razvojni stopnji. Učitelj mora biti pozoren na stopnjo razvoja dijakovih mentalnih in motoričnih funkcij. Za specifične skupine dijakov mora zagotoviti ustrezne pogoje dela z upoštevanjem individualiziranega programa dijaka ter konceptov, smernic in navodil za delo s specifičnimi učnimi skupinami. Učitelj opredeli tiste cilje in znanja, ki jih bodo dijaki lahko dosegli s svojimi specifičnimi zmožnostmi in jim pri izvajanju likovnih nalog sproti prilagaja proces. Učitelj pouk načrtuje v skladu z interesi dijakov tako, da jih lahko tudi aktivno vključi v oblikovanje likovne naloge (izbira likovnih področij, likovnega problema, likovnega motiva, likovnih materialov). Možnost izbire dijakom omogoča, da zadovoljijo svoje interese, radovednost, dobijo priložnost za

raziskovanje materialov in pripomočkov, likovnih tehnik in likovnih pojmov. Dijaki v procesu likovnega izražanja spoznavajo načine delovanja in vedenja, ki so lastni likovnim umetnikom (iščejo vzore za lastno ustvarjanje, se igrajo z idejami in materiali, preizkušajo možnosti, opustijo neuspele poskuse, se posvetujejo z drugimi, kombinirajo materiale in področja, iščejo svoje oblikovalske postopke ipd.). S tem dijaki pridobijo več nadzora nad vsebino, materiali in pristopi.

Učitelj veliko pozornosti namenja tudi skrbi za varstvo okolja, ekološkim vprašanjem, kemijski varnosti in varstvu pri delu. Posebno pozornost namenja dijakovemu pravilnemu, odgovornemu in varnemu ravnanju z likovnimi materiali in orodji.

2.6 Vključenost skupnih ciljev pri pouku likovnega snovanja

Učitelj pri načrtovanju ciljev predmeta načrtuje tudi skupne cilje petih področij, ki prečijo vse kataloge znanj. Skupni cilji združujejo ključne kompetence, ki naj bi jih razvijali vsi predmeti v izobraževalnem sistemu osnovne in srednje šole in so v katalogu znanj za predmet umetnost umeščeni v tri različne nivoje: teme, cilje in didaktična priporočila. Področje skupnih ciljev **jezik, državljanstvo, kultura in umetnost** je najtesneje povezano z modulom likovno snovanje, saj so znanja in veščine, ki jih področje umešča, že vrojena v didaktiko področja oz. ideologijo modula. Cilje učitelj razvija skupaj z dijaki v likovnoustvarjalnem procesu, pri čemer se dijaki v likovnem prakticiranju opredeljujejo do jezika, državljanstva, kulture in umetnosti in s tem tudi do lastne, lokalne, nacionalne ali globalne identitete (raziskovanje kulturne dediščine domačega kraja ali kraja šolanja, priprava medgeneracijske likovne delavnice ipd.). Področje **digitalnih kompetenc** (Vuorikari, Punie in Kluzer, 2023) se umešča v pouk modula likovno snovanje predvsem pri likovnih tehnikah, pri katerih lahko digitalna orodja nadomestijo klasične likovne tehnike. Digitalna orodja je smiselno umeščati v pouk, kadar ponujajo učinkovitejše in aktualnejše rešitve od tradicionalnih likovnih tehnik (urejanje fotografij, 3D modeliranje ipd.). Pri rabi digitalnih orodij za likovno izražanje se digitalni jezik združuje z likovnim. Na področju digitalnih kompetenc je za likovno snovanje pomembno razlikovanje likovnega od vizualnega, npr. pri odkrivanju vizualnih in likovnih del na svetovnem spletu, z vzpostavljanjem lastne digitalne identitete ter razumevanjem avtorskih pravic in njihove uporabe. Področje **zdravja in dobrobiti** razvija pozitiven odnos do sebe in sveta, stik z lastnimi čustvenimi in socialnimi veščinami ter sprejemanje drugačnosti in raznolikih pogledov (pri procesu likovnega izražanja, pri katerem dijaki spoznavajo samega sebe, pri vrednotenju likovnih del, pri timskem, projektnem delu v razredu, namenjenem spoznavanju aktualnih družbenih vprašanj ipd.). Skozi metode in oblike dela učitelj poleg obeh podpodročij socialne in duševne dobrobiti, ki sta zastopani tudi neposredno v ciljih, razvija tudi podpodročje telesna dobrobit z aktivnimi poučevalnimi oblikami in prekinjanjem dolgotrajnega sedenja s kratkimi aktivnimi odmori. **Trajnostni razvoj** je kot področje skupnih ciljev mogoče načrtovati na raznolikih ravneh poučevanja likovnega snovanja (kot materialna ali vsebinska priprava, urejanje in organizacija učilnice, v medosebnih odnosih, ipd.). Cilje trajnostnega razvoja uresničujemo z rabo in vrsto likovnih trajnostnih materialov (ločevanje likovnega in naravnega prostora, oblikovanje v naravnih likovnih materialih, ponovna uporaba likovnih materialov, umeščanje reciklaže v likovno oblikovanje ipd.). Ob tem dijaki spoznavajo in se odzivajo na realne teme ter samoiniciativno iščejo konkretne trajnostne rešitve v povezavi s poklicnim področjem (oblikovanje vizualnih sporočil za ozaveščanje pomena trajnostnega razvoja, trajnostne rešitve oblikovanja prostora ipd.). Ob likovnem snovanju uresničujemo področje **podjetnosti**, pri čemer

dijak v aktivnih rešitvah ustvarja dobrobit za druge (priprava in odprtje likovne razstave ali dogodka, oblikovanje publikacij, oblikovanje uporabnih predmetov ipd.) ob povezovanju s poklicnim področjem. Učitelj lahko pri delu z dijaki po principu »od ideje do izdelka« udejanja podjetnostno kompetenco celostno, zastopano z vsemi skupnimi cilji področja podjetnosti.

2.7 Motivacija pri pouku likovnega snovanja

Spodbujanje in ohranjanje interesa za likovno izražanje pri pouku likovne umetnosti se vzpostavlja z avtentično izkušnjo likovnega ustvarjanja, tj. s ponotranjeno izkušnjo ozaveščanja lastnega likovnega jezika ter osmišljanjem likovne umetnosti za vsakdanje življenje. Interes za likovno izražanje dijakov učitelj spodbuja z aktualnimi likovnimi vsebinami, ki so povezane z njihovim bodočim poklicem.

2.8 Vrednotenje pri pouku likovnega snovanja

Učitelj spremlja napredek dijakov pri pouku likovnega snovanja s sprotnim vrednotenjem dijakovega dela. Vrednotenje je namenjeno odpravljanju nejasnosti in težav, popravljanju in spodbujanju dijakov v procesu oblikovanja. Učitelj spremlja in vrednoti napredek dijakov s pomočjo vrednotenja izdelkov ob zaključku vsake učne enote. Pri pouku likovnega snovanja vrednotenje izhaja iz zastavljenih meril likovne naloge, ki izhajajo iz ciljev in standardov znanj. Merila za vrednotenje lahko oblikuje učitelj ali jih sooblikuje skupaj z dijaki. Vrednotenje poteka v obliki pogovora o nastalih likovnih izdelkih, pri čemer učitelj dijake spodbuja k izražanju lastnih mnenj in upošteva različna mnenja dijakov. Pri kritičnem argumentiranju likovnih del se dijak navaja na spoštovanje in strpnost do različnosti in drugačnosti. Učitelj pri dijaku razvija njegove vizualne interpretativne zmožnosti in estetsko senzibilnost. Načrtovane likovne naloge lahko dijakom omogočajo lastno izbiro likovnega problema, likovne tehnike ali likovnega motiva.

2.9 Preverjanje in ocenjevanje znanja ter zaključna ocena iz predmeta

Pri pouku likovnega snovanja preverjanje znanja razumemo kot vrednotenje likovnega izražanja dijakov in predstavlja sestavni del poučevanja likovne umetnosti.

Preverjanje in ocenjevanje znanja je učni korak vsake učne enote. Učitelj preverja znanje po posamezni likovni nalogi, med fazami likovne naloge ali po zaključku učne enote ob predhodno določenih merilih za preverjanje in ocenjevanje znanja. Merila za preverjanje in ocenjevanje znanja oblikuje učitelj samostojno ali v sodelovanju z dijaki, pri čemer izhaja iz standardov UN in zastavljene likovne naloge. Preverjanje ali ocenjevanje likovnega problema v likovni nalogi se kaže v dijakovem razumevanju likovnega jezika, obvladovanju izraznih možnosti likovne tehnike in načinu upodobitve likovnega motiva.

Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018) v 10. členu navaja: »Poleg obveznih načinov in oblik ocenjevanja znanja, določenih v načrtu ocenjevanja znanja, se doseganje standardov znanja in učnih ciljev lahko ocenjuje tudi z

vajami, seminarskimi in drugimi nalogami, izdelki oziroma storitvami, zagovori, nastopi, likovno mapo in podobno.«

Pri pouku likovnega snovanja se ocenjuje raznolike dejavnosti dijakov. Učitelj naj bo pri ocenjevanju pozoren na nekatere izzive številčnega ocenjevanja, kot so potencialna subjektivnost ocenjevanja (omejenost likovnega pedagoga z osebno prioriteto zastavljenih estetskih norm), nezmožnost doslednega ocenjevanja osebne izkušnje v likovnem izdelku (rešitve likovnega problema, likovne tehnike ali likovnega motiva), omejevanje ustvarjalnosti z namenom sledenja ozko zastavljenim merilom za ocenjevanje v likovni nalogi, mešanje meril za ocenjevanje in ustvarjalnost v zastavljeni likovni nalogi, izpostavljenost učiteljevega ocenjevanja pritiskom okolice (dijakov, staršev, drugih učiteljev, vodstva šole).

Ocena pri pouku likovnega snovanja naj bo tudi odraz dijakovega napredka. Napredka učitelj ne more ocenjevati na enem samem izdelku. Napredek je mogoče oceniti tudi ob likovni mapi dijaka (likovnih izdelkih, skicah, neuspešnih likovnih rešitvah ipd.). Ta omogoča primerjavo in celosten vpogled v razvoj likovnega delovanja dijaka. Merila za ocenjevanje večjega števila oz. skupka likovnih izdelkov dijaka izhajajo iz standardov znanja in meril za vrednotenje in ocenjevanje izdelkov.

Učitelj med šolskim letom preverja in ocenjuje znanje. Ob zaključku šolskega leta oblikuje **zaključno oceno predmeta** glede na dosežene standarde znanja. Zaključno oceno predmeta za posameznega dijaka učitelj oblikuje samostojno (več modulov poučuje isti učitelj) ali v timu (posamezne module učijo različni učitelji). Zaključna ocena naj bo odraz dosežka vseh standardov znanj znotraj dveh modulov predmeta, ki jih izbere šola, ali znotraj vseh treh modulov predmeta v programu SSI predšolska vzgoja.

Učitelj med šolskim letom preverja in ocenjuje znanje. Ob zaključku šolskega leta oblikuje **zaključno oceno predmeta** glede na dosežene standarde znanja. Zaključno oceno predmeta za posameznega dijaka učitelj oblikuje samostojno. Zaključna ocena naj bo odraz dosežka vseh standardov znanja znotraj predmeta.

2.10 Delo z dijaki s posebnimi potrebami

Dijaki s posebnimi potrebami so po ZUOPP-1 (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011): otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami in otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Dijakom s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami učitelj ob dobri (inkluzivni) poučevalni praksi ter prilagoditvami, opredeljenimi v dijakovem individualiziranem programu, zagotavlja prilagojeno izvajanje učnega procesa in procesa preverjanja in ocenjevanja znanja. Poznavanje in **upoštevanje dijakovih primanjkljajev, ovir oz. motenj narekuje fleksibilno uporabo didaktično-metodičnih pristopov in ugotavljanje doseganja standardov znanja**. Pri likovnem snovanju se poleg omenjenega prilagaja tudi likovne vsebine, materialne in časovne pogoje. Pomembno je medpredmetno sodelovanje in sodelovanje likovnega pedagoga z delavci, kot so specialni in rehabilitacijski pedagog, spremljevalec, terapevt idr.

Strokovna skupina z vključenimi vsemi učitelji, ki poučujejo dijake v šoli, pripravi zanj individualizirani program izobraževanja, ki vključuje cilje za možnosti njegovega napredovanja z upoštevanimi prilagoditvami za izvajanje poučevanja ter v procesu preverjanja in ocenjevanja. Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018) v 2. členu navaja: »Izvajanje določb tega pravilnika se za dijake s posebnimi potrebami prilagodi, če je to določeno v odločbi o usmeritvi dijaka oziroma v ustreznih aktih, v katerih je določen način prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja.«

Učitelj prilagaja poti za dosego istega cilja glede na dijakove posebne vzgojno-izobraževalne potrebe in ne zgolj glede na opredelitev primanjkljaja, ovire oz. motnje. Pomembno je dobro poznavanje dijaka in vpliva POM na njegovo celostno funkcioniranje, zato naj učitelji svoje strokovno znanje dopolnjujejo tudi s področja dela z dijaki s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. **Prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa ter učiteljevi pristopi se tekom leta sproti evalvirajo in na podlagi ugotovitev o njihovi učinkovitosti in dijakovem napredku dopolnjujejo in/ali spreminjajo, po potrebi tudi opuščajo.**

2.11 Izvedba predmetnega/dopolnilnega/popravnega izpita

Izvedbo predmetnega izpita ureja Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018, čl. 23–30). Izpit naj poteka v obliki praktičnega dela z ustnim zagovorom (utemeljitvijo) ter v skladu s katalogom znanj za predmet in predvidene vsebine, ki jih je učitelj zastavil med šolskim letom. Izvedba naloge naj bo prilagojena časovnemu okviru izpita. Pri tem lahko učitelj prilagodi likovno vsebino, likovni motiv, likovno tehniko (tudi specialna likovna sredstva in orodja), likovno področje, format, materialne pogoje za poučevanje idr. Učitelj za ustni zagovor vnaprej pripravi vprašanja, ki izhajajo iz vsebin predmeta in se povezujejo z dijakovimi likovnimi izdelki. Izpit se izvede v učilnici, prilagojeni za pouk likovnega snovanja.

Opombe:

^[1] Prva stopnja tega procesa je priprava ali preparacija, ki se nanaša na odkrivanje likovnega problema in kritično presojanje zbranih informacij. Pogoji za to so odprtost za nove izkušnje, samozaupanje in iznajdljivost. Druga stopnja je inkubacija, pri kateri gredo misli svojo pot; za to stopnjo je značilno, da zahteva veliko potrpljenja in jo je težko časovno omejiti. Tretja stopnja je iluminacija oz. razsvetlitev likovnega problema, v kateri se pojavi ustvarjalna ideja (pogosto se nam utrne rešitev, ko počnemo nekaj drugega). Četrta stopnja se nanaša na snovanje in pomeni čas za delo oz. izvedbo likovnega dela. Zadnja stopnja je preverjanje ali verifikacija, ki je namenjena vrednotenju likovnih del dijakov.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema seznani dijake z vlogo umetnosti v človekovem življenju in njeno družbeno funkcijo. Predstavi različne zvrsti umetnosti in različna likovna področja ter njihov pomen v zasebnem, poklicnem in družbenem življenju.

Dijake spodbuja k razmišljanju o povezanosti lastne poklicne poti z umetnostnimi pojavi in področji likovne umetnosti. Učitelj usmerja dijaka k opazovanju in doživljanju umetnine ter posledično prepoznavanju lastnih občutij. Dijaki se ob analizi likovnega dela seznani s sporočilno močjo podob v preteklosti in danes – ob tem usvajajo osnovno umetnostnozgodovinsko terminologijo.

Tema vključuje dve podtemi, ki ju prepletamo z likovnim snovanjem.

- » Spoznavanje umetnosti in njenega sporočila
- » Kulturna dediščina in identiteta

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Spoznavanje umetnosti in njenega sporočila

Učitelj dijake ob analizi del seznani z osnovnimi pristopi k likovnemu delu in pri tem poudari njihovo sporočilno vrednost. Dijaki spoznajo osnovno umetnostnozgodovinsko terminologijo. Pomembno je, da se naučijo gledati umetnino z različnih perspektiv in prepoznati njeno simbolno in estetsko vrednost. Pridobljeno znanje povežejo s svojim poklicnim področjem.

Ob izbranih primerih učitelj predstavi osnovna likovna področja, tehnike in motive. Dijaki ob izbranih umetninah urijo svoje veščine opazovanja, gledanja in razbiranja sporočil. V tem procesu spoznavajo umetnino in se učijo ubesediti svojo izkušnjo na preprost in razumljiv način. Aktualizacija umetniških sporočil je poudarjena v simboliki in motivih, ki so blizu dijakovemu poklicnemu področju.

Ob analizi umetniškega dela dijaki razvijajo celosten pristop k doživljanju in razumevanju umetnosti.

Kulturna dediščina in identiteta

Dijaki spoznavajo pomen kulturne dediščine in identitete, pri čemer izhajamo iz spomenikov lokalnega okolja. V okviru obravnavane teme proučujemo temeljne spomenike državnega pomena, kot so dela Jožeta Plečnika, ter druge spomenike snovne in nesnovne kulturne dediščine, naravne dediščine in tiste, ki so uvrščeni na Unescov seznam svetovne dediščine. Ob teh primerih dijaki razvijajo občutek za dediščino in kulturno ter poklicno identiteto. Tako se približajo vrednotam lokalnega kulturnega okolja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri poučevanju umetnosti je priporočljivo, da učitelj sistematično povezuje umetnostnozgodovinske vsebine z likovnosnovalnimi nalogami. Učitelj pri pouku uporablja umetniška dela in primere, ki so relevantni za poklicno področje dijakov, ter izbere slikovno gradivo, ki odraža tematike in tehnike, povezane z njihovo usmeritvijo, saj tako dijakom približa umetnost.

Preučevanje skrbno izbranih podob, tehnik in umetniških slogov spodbuja dijake k razvoju veščin opazovanja in interpretacije umetnosti. Učitelj pri tem izpostavlja detajle, tehnične vidike in sporočilno vrednost umetnin. S tem dijaki pridobivajo orodja za razumevanje umetniških del in vloge umetnosti v njihovem poklicu.

Ob umetninah učitelj v pogovoru vodi dijaka v zaznavanje in prepoznavanje lastnih doživljanj (telesnih občutkov, čustev, misli, vrednot, potreb, želja), ki jih lahko dijak tudi zapiše ali kako drugače izrazi (povezava z likovnim snovanjem) in ob tem razvija kompetenco zdravja in dobrobiti.

Nekaj predlogov za izbor slikovnega gradiva motivov in tehnik glede na poklicne usmeritve dijakov:

- » cvetličar, gastronom, pek, slaščičar – tihožitje, umetna obrt,
- » vrtnar, gozdar, gospodar na podeželju – krajina, žanr, parkovne ureditve,
- » mesar, mlekar – upodobitve živali, tihožitje, žanr,
- » zidar, pečar polagalec keramičnih oblog, polagalec talnih oblog, klepar krovec, slikopleskar – mozaična umetnost, stensko slikarstvo,
- » mizar, steklar, tesar, kamnosek, tapetnik – umetna obrt, kiparstvo, žanrski prizori, ki prikazujejo poklice,
- » avtoserviser, strojni mehanik, mehanik kmetijskih in delovnih strojev, mehanik – rokopisi (Leonardo da Vinci), tehnična risba, industrijsko oblikovanje,
- » zlatar – Klimt, bizantinski mozaiki, umetna obrt, srednjeveški relikviariji,
- » frizer – portret, fotografija,

- » trgovec, administrator – žanr, oblikovanje in vizualne komunikacije,
- » bolničar negovalec – študije anatomije, žanrski prizori.

Pri obravnavi podteme **kulturna dediščina in identiteta** naj del izobraževalnega procesa poleg ogledov lokalnih spomenikov vključuje tudi obisk muzejev in kulturnih ustanov, ki so tesno povezane z dijakovim poklicem.

Poleg teoretičnega in praktičnega pouka bo v okviru triletnega programa organiziran vsaj en ogled kulturnih spomenikov ali kulturno-umetnostne ustanove v okviru strokovne ekskurzije in/ali projektnih dni, pri čemer bodo dijaki prišli v stik z umetnostjo in dediščino, vezano na njihovo poklicno področje (tehnična in industrijska dediščina, nesnovna gastronomska dediščina, domače in umetnostne obrti itd.).

Dijak ob projektnem delu razvija digitalno kompetenco, natančneje brska, išče in filtrira podatke in informacije ter presoja zanesljivost virov in njihove vsebine. Učitelj se lahko o razvijanju te kompetence pouči v okvirju DigComp 2.2 na povezavi

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqn>.

Nekaj predlogov za obisk:

- » Fotohiša Pelikan – MNZC, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6b8lkoF>
- » Stara lekarna – Minoritski samostan Olimje, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k1ql0xl>
- » Park vojaške zgodovine Pivka, <https://www.parkvojaskezgodovine.si/>
- » Tehniški muzej Slovenije Bistra, <https://www.tms.si/>
- » Arboretum Volčji Potok, <https://www.arboretum.si/>
- » Muzej pošte in telekomunikacij, Polhov Gradec, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u2ovu7b>
- » Muzej premogovništva Slovenije Velenje, <http://muzej.rlv.si/si/>
- » Rokodelski center Ribnica, <https://www.rokodelskicenter-ribnica.si/>
- » Muzej Železniki, <https://www.jzr.si/muzej>
- » Slovenski gasilski muzej dr. Branka Božiča Metlika, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9zcgxy7>
- » Slovenski etnografski muzej Ljubljana, <https://www.etno-muzej.si/>
- » Kurentova hiša Ptuj, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/efrz2gn>
- » Slovenski planinski muzej Jesenice, <https://www.planinski-muzej.si/>
- » Čebelarški muzej Radovljica, <https://mro.si/cebelarski-muzej>
- » Računalniški muzej Ljubljana, <https://www.racunalniski-muzej.si/>

Interdisciplinarna podpora pri zaključnem izpitu

Vsebine predmeta ponujajo izjemno priložnost za poglobljeno in ustvarjalno pripravo na zaključne izpite v različnih poklicih.

Dodatne ure v okviru odprtega kurikuluma omogočajo dijakom, da se bolje spoznajo z vizualnimi in oblikovalskimi vidiki svojega poklica, kar jim odpira pot do inovativnih pristopov in svežih rešitev pri soočanju z izzivi.

Te ure še posebej priporočamo dijakom, ki se izobražujejo za poklice, kot so cvetličar, slaščičar, črkoslikar, slikopleskar, mizar, steklar, tesar, kamnosek, zlatar, izdelovalec oblačil, grafični operater in papirničar.

Primeri projektnega dela, vezanega na kulturno dediščino, s katerimi lahko pri dijakih razvijamo vseh pet področij skupnih ciljev

» **PROJEKT Kulturna dediščina v mojem kraju / kraju moje srednje šole**

S telefonom/fotoaparatom naj se dijaki napotijo po svojem kraju in obeležijo spomenike kulturne in umetnostne dediščine. Prednostno izbirajmo dediščino, vezano na poklicno področje, kar pomeni, da lahko izbiramo tudi nesnovno dediščino ali tehnično/industrijsko dediščino ipd.

Dijake usmerimo v raziskovanje različnih virov tudi po knjigah, gradivih, dokumentih in ostalih virih. Pri nesnovni dediščini lahko vključijo tudi verodostojne ustne vire (npr. osebe, ki še obvladajo umetnostne obrti ali šege, običaje, povezane s posameznimi praznovanji, oblačila).

Po opravljeni raziskavi napišejo kratko poročilo, v katerem predstavijo najpomembnejše spomenike ali primere dediščine svojega kraja.

Prav tako lahko dijaki pripravijo izdelek, lahko analogno (plakat, kolaž idr.) ali digitalno (meme, animirani gif, krajši videozapis, fotozgodba idr.).

Skupina dijakov lahko predstavi simboliko grba svojega kraja/občine.

Ob koncu predstavitev učitelj vodi krajšo razpravo o vplivih kulturne dediščine na lasten kraj in življenje občanov ter o pomenu varovanja in ohranjanja dediščine.

Učitelj vnaprej pripravi navodila in kriterije.

» **Raziskovanje Unescove dediščine**

V okviru učne ure bodo dijaki raziskovali svetovno Unescovo dediščino za boljše razumevanje pomena ohranjanja naravne in kulturne dediščine ter globalnih prizadevanj za njeno zaščito.

Najprej obiščejo spletno stran Unesca na naslovu <https://www.unesco.org/en>. S pomočjo učitelja ali v manjših skupinah pregledajo seznam svetovne dediščine, ki je na spletni strani dostopen po različnih merilih, kot so vrsta dediščine ali države, ali s klikanjem po interaktivnem zemljevidu. Pri tem naj bodo pozorni na to, ali je spomenik označen kot naravna ali kulturna dediščina, saj boste kasneje razpravljali o razlikah med tema dvema kategorijama. Prav tako raziskujejo, kateri spomeniki so označeni kot ogroženi, in razmislijo o razlogih, zakaj so v nevarnosti. Povezati

poskusijo dejavnike, kot so podnebne spremembe, človeška dejavnost, vojne ali pomanjkljivo vzdrževanje, ki lahko ogrozijo spomenike. Nato se osredotočimo na slovensko Unescovo dediščino. Poiščemo spomenike iz Slovenije, ki so že uvrščeni na seznam svetovne dediščine.

Dijak izbere spomenik z Unescovega seznama kulturne dediščine in zanj v brezplačni aplikaciji Canva ali podobnem programu oblikuje reklamni letak/plakat. Na koncu lahko plakat predstavi pred razredom in razloži, zakaj je izbral določen spomenik.

CILJI

Dijak:

🔵: raziskuje in spozna umetnost v zgodovinskem in kulturnem kontekstu ter vzpostavlja odnos do umetnosti, umetnostnih področij in njihovih izraznih sredstev,

SC (1.3.2.1)

🔵: v umetniških izkušnjah prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnje drugih, pri čemer razume vlogo in pomen likovne umetnosti za posameznika, poklic in družbo ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta umetnost,

SC (1.1.2.2 | 2.4.3.1 | 3.1.1.1)

🔵: išče podatke, informacije in vsebine o (lokalni) kulturni dediščini v digitalnih okoljih, drugih virih in v živo v lokalnem okolju ter na podlagi pridobljenih informacij ugotavlja stanje dediščine in stopnjo skrbi družbe za njeno ohranjanje,

SC (4.1.1.1 | 2.2.1.2)

🔵: raziskuje in spozna lokalno kulturo dediščino, razvija pozitiven odnos do dediščinskih vrednot v domačem okolju, zlasti tistih, ki so vezane na poklicno področje, ter razmišlja o procesih za njeno varovanje in ohranjanje.

SC (2.3.1.2 | 5.2.2.1 | 1.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» **navede umetnostna področja, ki se navezujejo na poklicno usmeritev**, na primeru razloži in utemelji, kako so povezane z njim,

» **izbrano umetnino opiše, izpostavi njeno sporočilno vlogo** in jo poveže z lastno izkušnjo oz. osebnim doživljanjem,

» **izbrano umetnino poveže s svojim poklicnim področjem** in povezavo utemelji,

» našteje in prepozna ikonografske motive, povezane z njegovim poklicnim področjem,

» na spletu, v drugih virih ali neposrednem okolju poišče podatke o **izbrani kulturni dediščini**, **opiše njen pomen za lokalno okolje** in družbo ter jo poveže s svojim poklicnim področjem,

- » pripravi kratko poročilo ali izdelek o izbranem primeru kulturne dediščine (prednostno obravnava primere, vezane na poklicno področje), ga predstavi in predlaga morebitne rešitve,
- » prepozna pomen kulture in umetnosti kot vrednote ter aktivno sodeluje pri organizaciji in izvedbi kulturnih dogodkov v šoli, s čimer prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju z lokalnim okoljem.

TERMINI

◦ umetnost ◦ likovna umetnost ◦ umetnostna zgodovina ◦ likovna področja (risba, grafika, slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, urbanizem, oblikovanje, umetna obrt, fotografija) ◦ portret
 ◦ tihožitje ◦ krajina ◦ žanr ◦ akt ◦ kulturna dediščina ◦ spomenik ◦ Unescova kulturna dediščina ◦ snovna in nesnovna dediščina

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak lahko na različne načine izkaže svoje umetnostnozgodovinsko znanje:

- » ustno ali pisno opiše in analizira izbrano umetnino s poudarkom na motiviki s poklicnega področja,
- » pozorno opazuje vizualni svet, ki ga obdaja, in v njem poišče primer umetnin, ki so povezane z njegovim poklicnim področjem, in jih predstavi,
- » izdela kratko poročilo terenskega dela (obisk dediščine, galerije, muzeja),
- » pripravi izdelek analogno (plakat, kolaž) ali digitalno (meme, animirani gif, krajši video zapis, fotozgodba) in ga predstavi.

LIKOVNO SNOVANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijaki ob temi likovno snovanje razvijajo in poglobljajo cilje ob praktičnem likovnem izražanju na različnih področjih likovne umetnosti: risba, slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, grafika, grafično oblikovanje (tipografija, ilustracija, fotografija, tiskarstvo), komunikacijsko oblikovanje (video, animacija idr.), likovno oblikovanje – dizajn (ročno in industrijsko oblikovanje) in drugih umetniških področjih, povezanih z izbranim poklicnim izobraževalnim področjem dijaka. Dijaki ob neposrednem likovnem procesu raziskujejo in spoznavajo likovni jezik in izrazne možnosti različnih likovnih tehnik, materialov in orodij ter nadgrajujejo znanja in osmišljajo izvedbene pristope v odnosu do vsebine, ideje ali koncepta likovnega dela. V likovno izražanje vključujejo preproste in kompleksne, tradicionalne in sodobne likovne tehnike ter inovativne pristope rabe likovnih tehnik in likovnih postopkov. V ciljih teme dijaki opazujejo, spoznavajo, doživljajo ter vrednotijo prostor, umetnine in ostala vizualna dela z vidika estetike, funkcionalnosti, materialnosti, simbolike oziroma širšega kulturnega konteksta. Tema pogloblja dijakovo razumevanje kulturne dediščine skozi lastno, lokalno ali nacionalno identiteto. Dijaki na primerih tradicionalnih in sodobnih umetniških praks raziskujejo, vrednotijo in se odzivajo na povezave med likovno umetnostjo in drugimi področji človekovega delovanja ter likovno umetnost prepletajo z lastnim poklicnim področjem, za katerega se izobražujejo.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Na ravni teme se skozi cilje in standarde umeščajo naslednji cilji področij jezik, državljanstvo kultura in umetnost **SC** (1.1.1.1), **SC** (1.1.5.1), **SC** (1.3.2.1), **SC** (1.3.4.2) in **SC** (1.3.5.1), podjetnost **SC** (5.1.2.1) in trajnostni razvoj **SC** (2.2.2.1). Cilj podjetnosti izhaja iz področja ustvarjalnosti. Pogoje za razvoj ustvarjalnosti pri mišljenju in reševanju izzivov učitelj vzpostavlja skozi načine in pristope dela v razredu, predvsem pa z lastnim zgledom.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Temo **likovno snovanje** sestavljajo tri soodvisna vodila (likovni jezik, likovne tehnike in likovne vsebine v prostoru in času), ki se med seboj prepletajo in sočasno uresničujejo v procesu likovnega prakticiranja.

1 Likovni jezik

Likovno izražanje – likovni jezik – likovna govorica – likovno delo

Učitelj dijaka pri likovnem snovanju vodi k spoznavanju in uporabi likovnega jezika kot sredstva komunikacije za izražanje idej, misli in občutkov. Likovni jezik se kot vodilo vedno realizira v praksi, zato je za poučevanje in raziskovanje likovnega snovanja ključno.

Je zavest o oblikotvorni naravi likovnih izraznih sredstev in zavest o njihovi logični rabi. Za razumevanje likovnega jezika oz. oblikotvornega načina mišljenja skozi likovno izražanje je potrebna sistematična refleksija likovnih izraznih možnosti na čim bolj spontan način.

Dijak tako ob oblikotvorni analizi prepozna ne samo videz podob, temveč strukturo oblike in njeno mesto v vizualni realnosti.

Likovne prvine kot elementi likovnega jezika na najvišjem nivoju splošnosti so usmerjeni k oblikam podob in ne k podobam samim. Zaradi svoje splošnosti jih je mogoče izraziti v raznolikih miselnih abstrakcijah. Tvorijo temeljni sloj likovnega mišljenja, ki se ukvarja z **načinom realizacije** med odnosi likovnih izrazil.^[1]

Za poučevanje in vrednotenje **likovnega jezika** potrebujemo prevod v besedni jezik s pomočjo likovnoteoretičnih pojmov. Slovnica likovnega jezika je univerzalna, torej je temelj vseh različnih likovnih področij. **Likovno snovanje** je kompleksen proces, v katerem od razvijanja zametkov likovnega jezika dijaka postopoma poučujemo in ozaveščamo njegovo likovno govorico do nekoč »morda« likovnega jezika kot individualnega sistema likovnih znakov odraslega ustvarjalca.^[2]

Posplošeni model likovnih govoric učitelju kaže:

- » dijakovo doživljanje in pojmovanje sveta v sistemu oblikotvornih nazorov in idej (ideologije),
- » odprte pojme likovnega jezika in podedovanega ali izbranega stilnega okolja za likovni izraz.

Vsebine likovnega jezika (likovnoteoretične vsebine) so zaradi njihove aksiomske narave v vertikalnem osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju razvrščene v smeri cikličnega poglobljanja in ne toliko širjenja, npr. temeljni orisni likovni element barvo obravnavamo lahko na vseh ontoloških stopnjah likovnega razvoja oz. po vsej kronološki vertikali vzgoje in izobraževanja glede na stopnjo likovnega razvoja. Glede na stopnje zahtevnosti vzgoje in izobraževanje pa prilagajamo kompleksnost barve oz. kompleksnost njenih odnosov (barva kot orisana prvina nastopa kot ploskev, ki tvori oblike in prostor).

1.1 Individualizacija – socializacija

Likovno izražanje predstavlja spontano in ustvarjalno interpretacijo doživetij dijakov in uporabo osnovnih spoznanj likovnih pojmov. Likovno snovanje za dijaka pomeni razvijanje zametkov individualnega likovnega jezika, ki za učitelja predstavlja smer in način kreativne izrabe oblikotvornih možnosti likovnega jezika.^[3]

Likovni jezik s svojimi zakonitostmi uresničuje osnovne cilje oblikotvornega koncepta likovnosti, pri čemer dijak spoznava gradnjo likovne forme in razvija individualni likovni izraz. Dijak utrjuje, izpopolnjuje, pogloblja in raziskuje znanje likovnega jezika (znanje o likovnih prvinah, likovnih spremenljivkah in načelih likovnega reda), pridobljeno na osnovnošolski stopnji izobraževanja.

Dijak se pod mentorstvom učitelja pri likovnem izražanju v skladu s svojimi zmožnostmi in nazorom odloča o načinu uporabe likovnih izraznih sredstev.

V procesu transformacije dijakovega doživljanja sveta do oblikovanega kulturnega prostora se odprti pojmi likovnega jezika zaprejo, zožijo. **Likovna govorica** je zaprt sistem likovnih pojmovanj z natančno določeno oblikovno in pomensko strukturo. Pri **likovnem izražanju** dijak z razlikovanjem med likovnimi prvinami in spremenljivkami in s tem med pomeni oblikuje lasten likovni prostor.^[4]

Dijak razvija likovni jezik glede na zakonitosti vidnega zaznavanja. Likovni izdelki nam kažejo odnos in pomen do zaznanega sveta.

Učitelj se mora zavedati, da so elementi čutnega zaznavanja likovno učinkoviti, kadar so čutno **smiselno** izraženi, in le tako jih zaznamo in dojamemo kot nosilce **pomenov**.

Univerzalna struktura likovnega jezika učitelju omogoča učinkovito spremljanje, vpogled v organiziranje likovnih znakov dijaka za učenje, usmerjanje, ozaveščanje in razvijanje njegovega individualnega likovnega izraza. Likovni pedagog (poleg demonstracije vidnih polj, s kazanjem likovnih del ter likovnega izraza pri procesu likovnega izražanja) dijaka opismenjuje s prevodom likovnega jezika v besednega s pomočjo **likovnoteoretičnih pojmov** univerzalne slovnice likovnega jezika. Učitelj obravnava slovnična pravila likovnega jezika (likovne prvine z likovnimi spremenljivkami in načela likovnega reda) od preprostih k sestavljenim. Predznanje dijaka je osnova za kontinuiteto, utemeljevanje in povezovanje vedno zahtevnejših oz. kompleksnejših likovnoteoretičnih vsebin. Učitelj dijaka usmerja v kompleksnejše likovne rešitve glede na stopnjo njegovega likovnega razvoja.

Dijak postopoma usvaja likovni jezik. Ko ga ponotranji s spontanym likovnim izrazom, pa nadgrajuje, pogloblja in raziskuje njegovo kompleksnost. Gre za svobodno in zavestno interpretacijo z likovnimi znaki oblikovanega doživljanja. Poleg premišljenega, postopnega izbora likovnega problema v likovni nalogi učitelj upošteva tudi kompleksnost likovnega izraza posameznega dijaka, ki izkazuje stopnjo razumevanja likovnih problemov oz. izhodišč za snovanje likovnih nalog. Šele ko dijak zavestno uporabi oz. likovno izrazi določeno likovno prvino v odnosu, lahko ponotranji likovna izrazila. S ponotranjanjem likovnih izrazil dijak osmišlja in razumeva likovni jezik. Le spontano likovno izražanje dijaka pomeni pravo zavest likovnega jezika. Univerzalno slovnico likovnega jezika učitelj obravnava in upoveduje z izbranimi likovnoteoretičnimi pojmi, ki izhajajo iz dijakovih zmožnosti in stopnje njegovega likovnega razvoja.

Likovno misliti kot **problem** (izziv) je možno premakniti **z didaktičnimi pristopi in ustreznimi metodami**, ki od dijaka ne pričakujejo anatomske pravilnih upodobitev likovnih del, marveč ponujajo postopke za osebno likovno rešitev dijaka. Umeščanje raznolikih likovnooblikovalnih strategij omogoča dijaku samostojno izbiro oblikovnih pristopov znotraj širšega okvira likovnega problema. Učitelj dijaku zastavi tako širok, splošen likovni problem, da si lahko sam zastavlja cilje, načrtovanje, način oblikovanja, likovni motiv, skratka pusti mu snovanje lastnega koncepta (v oblikotvornem konceptu) za reševanje likovne naloge (projektne, kompleksne, medpredmetne ipd.).

Pri vsakem reševanju likovnega problema so potrebni refleksija, razumevanje, obdelava in kritično vrednotenje likovnega problema. Zavestno dojemanje likovnih problemov omogoča učitelju, da dijake navaja na kritično vrednotenje s pomočjo formalne analize lastnih likovnih del in del njihovih vrstnikov.

Likovni pedagog dijaka uči povezovati zakonitosti likovnega jezika oz. oblikovalna načela s področjem poklica, za katerega se dijak izobražuje.

Dijak pri reševanju likovnih problemov povezuje različne pojme oz. likovna izrazila in njihove spremenljivke. Vpogled v organizacijo likovnih znakov likovnega izražanja dijaka **likovni pedagog** sočasno prepozna na štirih soodvisnih **ravneh** likovnega jezika, odvisno od kompleksnosti dijakove likovne govorice (na fotološki ravni – likovni elementi, na morfološki ravni – oblike s spremenljivkami, na ravni načel likovnega reda ploskovitega in prostorskega oblikovanja in ravni pomena izraženih likovnih znakov) oz. na dveh ravneh likovnega jezika (na ravninah likovnih prvin in načelih njihovega oblikovanja v medsebojnih odnosih – sintakse in fotologije).

Učitelj z zasnovanimi likovnimi problemi v **likovnih nalogah** daje življenje vsebinam likovne slovnice v katalogu znanja (KZ), glede na likovni razvoj dijaka pa ga navaja tudi na samostojnejše načrtovanje lastnih oblikotvornosti. Učitelj skozi proces likovnega izražanja dijaka usmerja s specifičnimi in konkretnimi navodili, daje smernice in vprašanja s kompleksnimi likovnimi pojmi. Ozaveščene ravni likovnega jezika učitelja so izhodišče pri poučevanju predmeta za učinkovito opismenjevanje z likovnim jezikom. Tako načrtovane likovne naloge od dijaka zahtevajo razmišljanje, zavestnost in logično nadgradnjo.

Merila za vrednotenje in ocenjevanje izhajajo iz likovnih problemov, likovni problemi pa iz narave vsebin likovnih nalog. Pomembna je učiteljeva **didaktična kreativnost**, katere cilj so kompleksnost in enostavnost, jasnost, prepričljivost in odprtost v smeri poglobljanja odnosov med likovnimi prvinami in spremenljivkami. Ker se mora dijak pri kompleksnem likovnem izražanju osredotočati na več stvari hkrati (na likovni motiv, likovno tehniko in predhodno znanje zastavljenega likovnega problema) in ker so zakonitosti estetskega reda že same po sebi kompleksne, naj likovni pedagog v likovni nalogi zastavlja samostojen in široko oblikovan likovni problem v skladu z načelom sistematičnosti in nazornosti. Tako dijaku ne zapira možnosti za inovativno reševanje.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijak v likovnih delih preuči elemente likovnega jezika, njihovo logiko in zakonitosti medsebojnega delovanja (osredotoča se na povezovanje likovnih prvin, kot so linije, oblike in barve, ter raziskuje, kako skupaj tvorijo celovito likovno kompozicijo).
- » Dijak pri likovnem snovanju z uporabo likovnih načel ter ob usmerjenem opazovanju in vrednotenju likovnih del spoznava logiko in zakonitosti likovnega jezika, ki omogočajo razumevanje strukture vidnega prostora (ravnovesje, ritem, harmonija), ter razmišlja o njihovem vplivu na končno podobo likovnega dela.
- » Dijak razvije občutek za skladnost z raziskovanjem likovnega jezika v okolju (prevaja, interpretira ter preoblikuje elemente iz narave v likovne elemente ter raziskuje principe vidnega ravnovesja na ploskvi in v prostoru).

- » Dijak pri likovnem izražanju ozavešča in prepoznava lastni likovni stil v primerjavi in analizi umetnostnozgodovinskih stilov različnih umetnikov in kultur od prazgodovine do postmodernih digitalnih kultur.
- » Učitelj spodbuja dijaka k spontanemu izražanju svojih idej in eksperimentiranju z različnimi izvedbenimi načini in pristopi reševanja likovnih problemov.
- » Učitelj znotraj uporabe likovnoteoretičnih pojmov v likovnem izražanju dijaku omogoča svobodne osebne rešitve likovnega problema.
- » Učitelj ob kritični refleksiji dijakovih likovnih del vodi vrednotenje ter prepoznavanje njegovega lastnega napredka in sloga.

Učitelj dijaka ob spontanem likovnem prakticiranju uči izravnave med pozornostjo na likovni motiv in pozornostjo na način njegove upodobitve. Usmerja ga k iskanju vedno novih, izvirnih oblikovnih rešitev. Likovni problem je večinoma domena in odgovornost pedagoga. Znotraj oblikotvornega koncepta učitelj razrešuje glavna konceptualna vprašanja likovne naloge (skladno s KZ izbere likovno nalogo, jo pojasni in omeji z likovnim problemom, predlaga likovna izrazila, likovno tehniko ipd.).^[5]

V razvijanju zametkov likovnega jezika pri likovnem izražanju dijak sporoča osebni pomen oz. kakšen je njegov odnos do naravnega in družbenega prostora. Ob likovnem izražanju dijak uporablja osnovna likovna izrazila različnih likovnih področij in spoznava oblikotvorno naravo likovnosti: njihove lastnosti, zakonitosti in logiko gradnje oblik, kompleksno strukturo oblik od ploskev do prostora oz. od likov do končne likovne forme. Z likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami (velikost, položaj, smer, tekstura, število, gostota, teža) opazuje in raziskuje, kako z oblikovanjem odnosov med njimi spreminja obliko in pomen.^[6]

1.2 Ustvarjalnost

Z usvojenim likovnoteoretičnim znanjem, podprtim z likovno ustvarjalnostjo, se pri dijaku razvijajo likovnoizrazne in oblikovno-estetske sposobnosti. Ob likovnem izražanju učitelj dijaka usmerja v razumevanje različnih načinov uporabe likovnega jezika in k izgrajevanju lastnega likovnega izraza.

Pomembna je ustvarjalnost likovnega pedagoga tako pri načrtovanju likovnih nalog kot pri usmerjanju, senzibiliziranju dijakovega likovnega izražanja. Pomembna je pronicljivost učitelja za ugotavljanje in spoznavanje dijakovega razvoja likovnega jezika v procesu likovnega prakticiranja. V okviru likovnega mišljenja oz. oblikotvornega koncepta učitelj dijaka spodbuja in usmerja k samostojnemu in svojskemu kombiniranju in snovanju odnosov med likovnimi izrazili, hkrati pa ga opismenjuje z zakonitostmi likovne slovnice. Učitelj s premišljenimi navodili in usmerjanjem regulira med svobodnim in spontanem likovnim izražanjem dijaka ter omejevanjem dijaka z navodili. Pri likovnem prakticiranju učitelj spremlja odločitve in presojanje dijaka pri uporabi likovnih znakov. Glede na dijakove zmožnosti in lastnosti likovni pedagog sledi in razvija slog posameznega dijaka v smeri vse večje kompleksnosti. Učitelj ne vsiljuje shematskih rešitev in določenih likovnih gradenj.

Nenavadne likovne rezultate lahko interpretira s pomočjo ugotavljanja razlogov za nastanek prav določenih oblik, smeri, gostote in intenzitete likovnih izrazil.

V naboru strokovnih terminov so zapisani temeljni termini. Priporočeno je obravnavati likovne prvine, likovne spremenljivke in načela likovnega reda, ki se povezujejo z izobraževalnim programom dijaka. Ključni termini so izbrani glede na gradacijo in poglobljanje zahtevnosti znanja ter glede na stopnjo osebnostnega in likovnega razvoja dijakov ter njihove zmožnosti abstraktnega mišljenja. Ključni pojmi so izbrani glede na višje taksonomske stopnje problemskega znanja, ko se dijaki učijo analize in reševanja problemov in znanje izkažejo v zahtevnejših likovnih rešitvah. S tako strukturiranim pristopom dijaki postopoma poglobljajo razumevanje likovnih pojmov in pridobivajo sposobnost za kompleksnejšo obravnavo in aplikacijo likovnega znanja pri strokovnem delu.

Terminologija (Butina, 1995, in Muhovič, 2015):

A) **LIKOVNE PRVINE – ORISNE, ORISANE:** točka, linija, barva, svetlo – temno, oblika, ploskev, prostor

B) **LIKOVNE SPREMENLJIVKE:** teža, položaj, smer, velikost, tekstura, število, gostota

C) **NAČELA LIKOVNEGA REDA:** mersko sorazmerje – proporc, ritem, harmonija, kontrast, dominacija, ravnoesje, enotnost, sintaksa (skladnja) likovnega prostora – črna, tonska, barvna in globinska vodila

Opombe:

^[1] V najširšem pomenu ima **likovni jezik** obliko posplošene slovnice vseh likovnih jezikov. Gre za univerzalno zavest o oblikotvorni naravi in oblikotvornih potencialih likovnih izraznih sredstev in za zavest o njihovi likovnologični rabi (s čimer se ukvarja del likovne teorije v širšem pomenu – teorija likovnega jezika). Likovni jezik v ožjem pomenu besede: stil, kolektivni stil.

Likovnemu jeziku ustrezajo slovnični opis v likovni teoriji in različna stilna obdobja kot družbene smernice likovnega izražanja v prostoru in času. Konkretni **likovni govor** pomeni likovno izražanje posameznika na različnih likovnih področjih. Vsak likovno govori na sebi lasten način, vsi, ki likovno govorijo, pa izhajajo iz istih osnovnih formalnih izhodišč in istih temeljnih oblikotvornih ter kompozicijskih načel (npr. likovni element, modelacija, črna perspektiva, zračna perspektiva). Tako je likovni jezik v ožjem smislu likovni slog, posebno kot družbeni stil določenega časa in prostora. Likovna govorica pa je osebna oblika oblikotvornih in izraznih možnosti določenega slogovnega okolja, ki je razvidna iz likovnega dela. V tem primeru je likovna govorica enaka **artefaktu** oz. likovnemu delu.

^[2] Vsaka likovna govorica je izpeljana iz odprtih pojmov likovnega jezika. Preko odprtih pojmov univerzalnega likovnega jezika je vedno možno prodreti v vsako likovno uporabo teh pojmov in jo razumeti od znotraj.

^[3] Proces likovnega izražanja dijaka kaže njegov način doživljanja skozi površinsko in globinsko strukturo likovnega dela.

^[4] Za odraslega ustvarjalca velja, da določa jezikovne odnose med likovnimi znaki s pravili likovnega kombiniranja, da ustvarja individualni sistem likovnih znakov. Duhovne vsebine v likovnem izdelku so nam dostopne v sistemu likovnih znakov, ki jih otrok spontano, nezavedno prakticira, poizkusno jih organizira, razčlenjuje in precizira v smeri zadovoljitve po podobotvornosti predmetnega okolja. **Likovno mišljenje** predeluje čutne občutke v likovne pojme, ki so še vedno močno povezani s čutnimi izhodišči in čustvenimi vsebinami. Vsak likovni pojem ima temeljno prostorsko vrednost in svojo osnovno čustveno vrednoto. Z izrazom postane likovna izkušnja, iz katere likovnik črpa in ustvarja nove likovne zamisli. Zato je delitev učnih tem v KZ na kognitivne, afektivne in psihomotorične sposobnosti nesmiselna, saj ti psihološki dejavniki sočasno kompleksno delujejo in se neločljivo prepletajo v posamezni temi KZ.

^[5] Potrebna je jasna in kritična razlaga o možnostih izražanja z linijo, perspektivčnih popačitvah, iluziji, optičnih prevarah. **Slovnična pravila snovanja oblik** so v prostorskem in ploskovitem oblikovanju odvisna od izbranega formalnega izhodišča, ki je lahko barvno ali tonsko, osnovano na masi ali volumnu. Formirane oblike so v likovnem smislu konstante, ki jim likovne spremenljivke lahko spreminjajo lastnosti in s tem likovno vsebino oz. izraz. Skladnja likovnega prostora je določena s pravili preoblikovanja oblik v različne likovne kompozicije. Odvisna je od izbranih izhodiščnih likovnih elementov (tona ali barve, točke ali črte, mase ali volumna) in od izbranih (točkovnih, linearnih, tonskih, valerskih, barvnih, globinskih, kiparskih, aditivnih, subtraktivnih) slovnice likovnega prostora oz. likovne kompozicije. Tako nastajajo različne oblikovne kvalitete raznolikih likovnih kompozicij.

Likovni jeziki se razlikujejo zlasti zaradi izhodiščne likovne prvine, ki določa ustrezno likovno slovnico.

^[6] Spoznavanje likovnoteoretičnih pojmov temelji predvsem na poglobitvi že znanih pojmov. Glede na temeljno poklicno usmeritev je nujno povezovanje likovnoteoretičnih vsebin z ustreznimi vsebinami strokovnih in tudi splošnih predmetov poklica.

2 Likovne tehnike

Z vstopom v srednješolski sistem srednjega poklicnega izobraževanja imajo dijaki priložnost **nadgraditi, dopolniti in razširiti veščine likovnih tehnik, ki so jih pridobili v osnovni šoli**. Pouk likovnega snovanja naj spodbuja rabo raznolikih likovnotehnoških pristopov kot osnove za razvijanje individualnega likovnega izraza dijaka.

Razvoj individualnega likovnega izraza dijaka je še posebej pomemben takrat, kadar dijak sam izrazi željo ali kaže nagnjenje do določenega likovnega področja oz. likovne tehnike in ga/jo zna povezati s svojim specifičnim izobraževalnim programom. Lahko pa je tudi učitelj tisti, ki zazna pri dijakih dovzetnost na določenih področjih, ki bi jih bilo smiselno individualno spodbuditi in razvijati.

V učnem procesu je priporočljivo **raziskovanje različnih likovnih tehnik, postopkov in kombinacij** na osnovi eksperimentiranja z likovnimi materiali ali na osnovi analiz tehnoloških pristopov na umetninah. Pri raziskovanju likovnih tehnik so zelo učinkovite likovne skicirke, pri čemer lahko

dijaki povezujejo delo v šoli s samostojnim, ustvarjalnim delom tudi zunaj šolskega okolja. Pri likovnem prakticiranju učitelj načrtuje učne ure tudi z vidika likovne tehnologije, pri čemer omogoča dijakom izbirnost likovnih tehnik znotraj pripravljenega nabora ali svobodno izbiro likovnih tehnik.

Učitelj lahko umešča likovne tehnike na več načinov. Poglejmo si nekaj pristopov:

- » samostojno raziskovanje in eksperimentiranje likovnih materialov oz. likovnih tehnik,
- » usmerjeno spodbujanje na podlagi uporabljenega likovnega materiala in postopka,
- » iskanje ustreznega likovnega materiala in postopka (medija) za lastno izraznost.

V učnem procesu dijaki samostojno nadgrajujejo likovne materiale, tehnike in postopke, ki so jih spoznali v osnovni šoli ter na osmišljen način **dopolnjujejo in nadgrajujejo tradicionalne tehnične pristope s sodobnimi**, lahko jih celo združujejo v enem samem likovnem izdelku. Pomembno je, da se dijak v šolskem letu ukvarja z več različnimi likovnimi nalogami, pri čemer učitelj načrtuje tako oblikovanje na ploskvi kot tudi oblikovanje v prostoru.

Zgledi dejavnosti:

- » Likovno delo, ustvarjeno s klasičnimi likovnotehnološkimi pristopi, dijak digitalizira in ga nadgradi z digitalno tehnologijo tako, da oblikuje npr. plakat na izbrano temo ali ovitek najljubše knjige.
- » Dijak v likovni nalogi združi različne likovne tehnike ob upoštevanju specifičnih lastnosti posameznih tehnik z namenom dosega celovitosti končnega izdelka.

Pri umeščanju likovnih tehnik naj učitelj spodbuja dijake k **nadgradnji preprostih likovnih tehnik kot tudi k spoznavanju kompleksnejših likovnih tehnik**. Preproste likovne tehnike so tehnike, pri katerih je odziv materiala neposreden, kot npr. sled svinčnika ali oljnega pastela, ki neposredno pusti sled na podlagi. Risbo s svinčnikom lahko umeščamo v pouk na različne načine in zahtevnost stopnjujemo glede na sposobnosti in spretnosti dijakov. Preproste črte, zarisane s svinčnikom, lahko nadgradimo v črtne ploskve, ki jim spreminjamo gostoto. Svinčnik lahko uporabimo kot orodje za risanje in nizanje svetlih in temnih površin. Na najzahtevnejšem nivoju pa tehniko svinčnika uporabimo za modeliranje predmetov, pri čemer lahko z nizanjem svetlostnih odtenkov ustvarimo celo iluzijo prostora.

Med kompleksne likovne tehnike spadajo tehnike, ki zahtevajo skrbno načrtovanje in več korakov za samo izvedbo. Mednje spadajo predvsem grafične tehnike, kot sta linorez in suha igla, ter kiparske likovne tehnike, kot je tehnika odvzemanja materialov. V splošnem poklicnem izobraževanju je zato smiselno pri pouku nadgrajevati preproste likovne tehnike in ob tem umeščati zahtevnejše likovnotehnološke pristope.

Povezovanje likovnotehnoloških pristopov različnih likovnih področij je ena izmed možnih nadgradenj likovne tehnologije v srednješolskem strokovnem izobraževanju.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijak lahko risarsko likovno delo nadgradi z montažo odpadnih materialov in poveže v celovito delo s slikarskimi likovnimi materiali.
- » Učitelj zastavi likovno nalogo tako, da dijaki raziskujejo ustrezne likovne tehnike za prenos ploskovne likovne rešitve v prostorsko tvorbo, npr. pretvorba likovnega motiva akvarelne slike v kip iz prosojnih folij.

Učitelj naj dijakom omogoča **izbirnost** na različnih ravneh učnega procesa. Izbirajo lahko med različnimi načini likovne upodobitve, pri čemer prilagajajo likovni jezik, tehniko ali motiv lastnim spretnostim, željam in interesom. Učitelj naj spodbuja sodelovanje z dijaki, pri čemer spremlja njihovo delo, jim daje kvalitetne in uporabne povratne informacije ter preverja, ali razumejo, kaj morajo storiti, da bodo v učnem procesu uspešni.

Specifične likovne tehnike, ki jih je težje izvesti v razredu, lahko dijak spozna preko lastne izkušnje v okviru strokovnih ekskurzij, obiska ateljeja umetnika ali pri projektnih dnevih (npr. praktični prikaz sitotiska, delavnica animacije).

V nadaljevanju je predstavljen **nabor** likovnih tehnik, ki niso zavezujoče za likovnopedagoško delo v razredu, pomenijo pa spodbudo za raznolike pristope v ustvarjalnem procesu likovnega izražanja. Navedene likovne tehnike so primerne za razvijanje različnih veščin in sposobnosti pri dijaki. Dijaki pri raziskovanju in spoznavanju novih likovnih tehnik razvijajo ročne spretnosti, sposobnosti reševanja problemov, občutek za estetiko, odnos do okolja (trajnostni razvoj) in varnost pri delu. Raznolikost ponujenih materialov posameznih likovnih področij dijake spodbuja k novim izkušnjam in s tem k ustvarjalnim rešitvam.

Likovna področja	Likovne tehnike	Postopki	Likovni materiali, orodja in pripomočki
Risanje	Svinčnik, oglje, kreda, barvni svinčnik, suhi pastel, oljni pastel, flomaster, praskanka, enobarvna izpiranka (luščenska), tempera, tuš, voščenska idr.	Risanje, šrafitiranje, redko in gosto nizanje črt, senčenje – modelacija, brisanje, laviranje, pihanje idr.	Svinčnik, radirka, grafit, oglje, tuš, pero, trstika, čopič, paleta, suha ali mokra podlaga pri vodotopnih tehnikah idr.
Slikanje	Oljni in suhi pasteli, voščenske, barvice, flomastri, barvne krede, tempera, gvaš, akvarel, akril, kolaž, vitraž, barvna izpiranka (luščenska), barvni tuši, posipanka z barvnim peskom idr.	Slikanje, mešanje barv – gosto, redko, prosojno, nizanje, mokro na suho, mokro na mokro, barvna modelacija, tonsko slikanje, barvna modulacija, koloristično slikanje, prelivanje, škropljenje, pihanje, lepljenje, trganje, rezanje, posipanje idr.	Čopič, krpa, paleta, lonček, lopatica, ščetka, slamica, škarje, lepilo, tekoči in suhi barvni pigment, oljni in suhi pastel, prosojni in neprosojni barvni ploskovni materiali (kolaž, revijalni papir, prosojne barvne folije), barvni pesek idr.
Grafika	Tisk naravnih materialov, tisk s pečatniki, šablonski tisk, monotipija, kolažni tisk, frotáž (odtiranka, drgnjenka), kolagrafija, linorez, voskorez, stirografija, suha igla, akvatinta, bakrorez, digitalni tisk, litografija, sitotisk idr.	Obdelava matrice, mazanje, valjanje, vrezovanje, vtiranje, razenje, striženje, lepljenje, slikanje, risanje, ročno tiskanje, računalniška obdelava idr.	Grafična stiskalnica, grafična barva, valj, osnutek – matrica, grafični list – odtis, lopatica, tiskarska barva, plošča za razmaz tiskarske barve, linolejska plošča, nožki za linorez, suha igla, plošče iz kovine ali pleksi steklo, naravni in umetni materiali, lepilo, računalnik, računalniški tiskalnik idr.
Oblikovanje v prostoru (kiparstvo in arhitektura)	Odvzemanje, dodajanje, modeliranje, razmnoževanje, krivljenje, sestavljanje, oblikovanje iz naravnih in umetnih materialov ipd.	Gnetenje, valjanje, dolbenje, sestavljanje, pregibanje, zvijanje, mečkanje, rezanje, rezbarjenje, lepljenje, vlivanje, vrezovanje, klesanje idr.	Glina, mavec, vosek, papir, žica, les, stiropor, siporeks, umetne mase, pena, modelirka, modelirna zanka za glino, lesena podlaga, valjar, rezilo, razna lepila (tekoče, v stiku, lepilni trak), spenjač, dleta, klado, slamice, lesene paličice, kovinska folija, odpadna embalaža idr.

Likovno tehnologijo je priporočljivo **povezati s specifičnimi poklicnimi programi** oz. z izbranim izobraževalnim področjem dijaka z namenom osmišljanja likovne umetnosti.

Zgledi dejavnosti:

- » Učitelj lahko pripravi dejavnost povezovanja likovne tehnologije z naravnimi barvili, pri čemer dijaki, ki npr. obiskujejo programe pek, slaščičar, živilec, gastronomske in hotelske storitve, gozdar, cvetličar, vrtnar, gospodar na podeželju, frizer, izdelovalec oblačil, grafični operater, papirničar ali slikopleskar črkoslikar raziskujejo nastanek in uporabo naravnih barvil. Ob tem oblikujejo z naravnimi barvili lastno likovno delo.
- » Likovne tehnike, ki omogočajo natančen zapis velikega števila podrobnosti in razvijajo specifična finomotorična znanja, je pomembno umeščati v učni proces pri delu z dijaki v izobraževalnih programih, kot npr. slaščičar, slikopleskar črkoslikar, oblikovalec kovin orodjar ali zlatar.
- » Slikarske likovne naloge, osredotočene na rabo likovne tehnologije za določanje specifičnih barvnih odtenkov ali razmerij med njimi, lahko učitelj osmišlja npr. v programih slaščičar, cvetličar, vrtnar, pečar polagalec keramičnih oblog, polagalec talnih oblog, slikopleskar črkoslikar, mizar, steklar, avtokaroserist, izdelovalec oblačil, frizer, grafični operater ali papirničar.
- » Likovne tehnike s področij kiparstva in prostorskega oblikovanja, pri katerih razvijajo dijaki prostorske percepcije, je smiselno umeščati v izobraževalnih programih, kot so zidar, pečar polagalec keramičnih oblog, polagalec talnih oblog, klepar krovec, izvajalec suhomontažne gradnje, inštalater strojnih inštalacij, mizar, steklar, tesar, kamnosek, tapetnik, dimnikar, geostrojni rudar, strojni mehanik, mehanik kmetijskih in delovnih strojev, mehanik operater, električar ali računalnikar.
- » Dijake programov avtoserviser, strojni mehanik, mehanik kmetijskih in delovnih strojev, mehanik operater, električar ali računalnikar je smiselno navduševati nad kompleksnejšimi tehničnimi pristopi, ki zahtevajo več zaporednih korakov za dokončanje.
- » Tehnike digitalnih medijev, ki temeljijo na kadriranju, animaciji, videu in fotografiji, je smiselno umeščati v izobraževalne programe, kot so npr. električar, računalnikar, trgovec, administrator, voznik, izdelovalec oblačil, frizer ali bolničar negovalec.
- » Kljub zapisanim zgledom dejavnosti učitelj osmišlja in prilagaja likovnotehnološke pristope posameznim oddelkom in specifičnim dijakom, njihovem predznanju ter njihovim sposobnostim, interesom in željam.

3 Likovne vsebine v prostoru in času

Znotraj likovnih vsebin v prostoru in času učitelj spodbuja dijake k **aktivnemu sodelovanju pri raziskovanju neposrednega in širšega okolja, umetnin, uporabnih predmetov in vseobsegajočega**

vizualnega sveta. Učitelj pri pouku poudarja različne načine likovnega izražanja (po spominu, domišljiji, predstavah in opazovanju) ter omogoča dijaku spoznavanje in izražanje v kompleksnih in raznovrstnih likovnih motivih.

Učitelj **načrtuje pouk v povezavah** med likovnimi področji, med likovno umetnostjo in drugimi področji umetnosti ter med likovno umetnostjo in vsakdanjim življenjem (širšo družbeno stvarnostjo). Učitelj likovne vsebine povezuje s specifičnimi poklicnimi področji, za katera se dijak izobražuje. S tem osmišlja povezavo med likovno umetnostjo in izbranim poklicnim izobraževalnim področjem. Dijake usmerja v odkrivanje in opazovanje umetnosti kot človekove dediščine ter vzpostavlja pomen njenega varovanja in zaščite. Ob razumevanju pomena dediščine kot temelja narodne samobitnosti in kulturne istovetnosti učitelj posebej izpostavlja dediščino kot izhodišče za ustvarjanje novih, ustvarjalnih rešitev in kot interpretacijo pri snovanju novih likovnih rešitev.

Dejavnost lahko načrtuje v učilnici ali zunaj nje, v neposredni bližini šole, v galerijskem prostoru ali specifičnem okolju. Učitelj spodbuja sodelovanje s kulturnimi ustanovami v obliki pedagoških vodenj, delavnic ali skupnih projektov ter sodelovanje s strokovnjaki s področja likovne umetnosti v povezavi s poklicem, za katerega se dijak izobražuje.

V triletnih programih poklicnega izobraževanja učitelj načrtuje **zahtevnejše likovne naloge** kot nadgradnje osnovnošolskih znanj. Znotraj tako načrtovanih nalog naj bo ustvarjalnost dijakov usmerjena v kritično analizo življenja v sodobni družbi ter njenih izzivov.

Zgledi dejavnosti:

- » Pri učnih urah dijaki analizirajo umetnine ali uporabne predmete in jih na izviren način poustvarijo v lastnih likovnih delih tako, da npr. izkušnje, ki so jih pridobili ob opazovanju in analiziranju umetnin, prenesejo v oblikovanje uporabnega predmeta ali obratno.
- » Dijaki lahko izkušnje tradicionalnih umetniških praks prepletajo s sodobnimi umetniškimi praksami tako, da npr. elemente lončarstva kot obrti prenesejo v sodoben konceptualni izdelek v obliki instalacije.

Ob aktivnem opazovanju in stiku s prostorom, umetninami, uporabnimi predmeti ali drugimi vizualnimi podobami učitelj **krepi čustvene in socialne veščine** tako, da z dijaki poglobljeno razpravlja o opazovanem. Učitelj usmerja dijake k izražanju občutij ob likovnem prakticiranju, k razumevanju, sprejemanju in spoštovanju raznolikosti pogledov, predstavljenih v umetninah in drugih vizualnih delih.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki spoznajo družbenokritične umetnine ter o njih v skupinah razpravljajo tako, da zavzamejo različna stališča. Kot odziv na razpravo oblikujejo lastno likovno delo, v katerega vključijo sporočilo, ki bi ga želeli posredovati sošolcem, šoli kot ustanovi ali javnosti.
- » Dijaki pripravijo kiparska likovna dela iz odpadnih predmetov, pri čemer predstavijo lastno osebnost z vidika čustev, ki jih manifestirajo uporabljeni predmeti, način njihovega nizanja ter barve površin in materialov vključenih predmetov.

Didaktična priporočila teme likovne vsebine v prostoru in času ponujajo tudi zglede, kako **likovne veščine povezovati z vsakodnevnimi nalogami in izzivi različnih poklicnih področij srednješolskega izobraževanja**. Temo je pomembno obravnavati kot del likovnega snovanja ter kot orodje za razvijanje ustvarjalnosti, estetskega senzibiliziranja in vizualnega ter likovnega opismenjevanja.

Zgledi dejavnosti:

- » Učitelj lahko v oddelku spodbudi razpravo o vplivu umetnosti na poklicne odločitve, pri čemer dijaki pripravijo npr. likovna dela, vizualne eseje ali predstavitve o povezavi med likovno umetnostjo kot področjem in njihovim bodočim poklicem.
- » Učitelj lahko pouk likovne umetnosti načrtuje tako, da dijaki opravijo del učne enote samostojno z lastnim raziskovanjem tematike (delo v dvojicah ali skupinah) in iskanjem informacij npr. o motivih, prostoru, uporabnih predmetih, umetninah, vizualnih delih. Na podlagi pridobljenih informacij dijaki izdelajo likovni izdelek v šoli, pri čemer likovno poustvarijo izbrano izhodišče.
- » Dijaki spoznavajo raznolike likovne motive in kompozicijske pristope v likovnih izkušnjah, pri čemer samostojno, v parih ali skupinah poustvarijo izbrana likovna dela s postavitvijo lastnih teles.
- » Učitelj načrtuje razredni obisk kulturne institucije, v kateri dijaki spoznavajo umetnine, umetnike, delovanje institucije ali poklice, povezane z likovno umetnostjo). Obravnavana tematika je lahko izhodišče za likovno delo dijakov.
- » Učitelj lahko načrtuje ekskurzijo izven učilnice, v okviru katere se dijaki seznani s pomembnimi umetniki, umetninami, spomeniki, arhitekturnimi dosežki. Ekskurzijo lahko učitelj načrtuje interdisciplinarno, npr. v povezavi z glasbo, umetnostno zgodovino, zgodovino ali slovenščino.
- » Učitelj likovne naloge načrtuje tako, da dijaki s sodelovalnim učenjem v manjših skupinah oblikujejo skupinska ali skupna likovna dela. S skupinskim ali skupnim delom dijaki vzpostavljajo medsebojne odnose in razvijajo komunikacijske spretnosti.
- » Učitelj načrtuje likovne naloge, pri katerih se dijaki ukvarjajo z aktualnimi tematikami (družbena vprašanja, okoljska problematika, človekove pravice, socialna razlike ipd.). Ob likovnem izražanju aktualnih tem dijaki prepoznavajo širše probleme, analizirajo različne situacije, iščejo rešitve problemov, vrednotijo različne rešitve in razvijajo osebno, moralno in etično odgovornost.

LIKOVNO SNOVANJE

CILJI

Dijak:

○: prepozna raven likovnega jezika v lastnih likovnih izdelkih in delih svojih vrstnikov, povezanih s področji njihovega poklicnega izobraževanja,

SC (1.1.2.1 | 5.2.2.1)

○: razvija občutljivost za likovno kvalitetne in izvirne likovne rešitve v lastnih izdelkih, povezanih z lastnim poklicnim področjem,

SC (3.1.1.1)

○: pogloblja znanje o likovnih prvinah, likovnih spremenljivkah in načelih likovnega reda,

SC (5.3.5.1)

○: povezuje znanja različnih likovnih področij v lastnem likovnem delu,

○: spozna, raziskuje in nadgrajuje lastnosti tako klasičnih kot digitalnih likovnih tehnik, jih smiselno in ustvarjalno kombinira ter povezuje z motivom,

SC (1.1.2.2 | 4.2.2.1)

○: nadgradi znanje v kompleksnejših likovnih tehnikah in jih kombinira,

SC (3.1.3.2)

○: opazuje, spozna, doživlja in vrednoti prostor, umetnine in druga vizualna dela neposrednega ali širšega okolja ter spozna pomen avtorstva v umetninah ter drugih vizualnih delih,

SC (1.3.1.1 | 3.3.4.1 | 4.3.3.1)

○: se v lastnem likovnem izdelku poglobljeno odziva na povezave med likovno umetnostjo in lastnim poklicnim področjem.

SC (5.2.2.2 | 5.3.5.2 | 2.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» v svojih likovnih izdelkih likovno izrazi likovne prvine, likovne spremenljivke in načela likovnega reda,

» na likovnih izdelkih opredeli likovne prvine, likovne spremenljivke ter kompozicijske principe,

» **uspešno izvede likovno tehniko,**

» dosledno razvije veščine in občutljivost izbranih likovnih tehnik ter

» **izvirno zasnuje likovno nalogo na osnovi povezave z lastnim poklicnim področjem.**

TERMINI

◦ likovne prvine ◦ likovne spremenljivke ◦ načela likovnega reda ◦ tradicionalne in sodobne likovne tehnike različnih likovnih področij ◦ estetika ◦ oblike prezenetacij likovnih del

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Predlagamo, da se na ravni didaktičnih priporočil skupine ciljev umeščajo naslednji cilji področij jezik, državljanstvo kultura in umetnost ^{SC} (1.2.3.1), ^{SC} (1.3.3.1) in ^{SC} (1.3.4.1), ki jih učitelj umešča pri raznolikih dejavnostih, kot so npr. raziskovanje likovnih tehnik, izražanje lastnih občutij v likovnem delu, soustvarjanje skupnih in skupinskih likovnih del. Pri pouku likovnega snovanja se priporočljivo umeščata naslednja cilja področja podjetnosti ^{SC} (5.1.5.1) in ^{SC} (5.3.4.1), ki izhajata iz prepoznavanja in vrednotenja lastnih odločitev in ravnanj za skupnost in okolje. Cilja se lahko uresničujeta pri rabi ter razvijanju zavesti o pomenu raznolikih trajnostnih likovnih materialov, pri sodelovanju v timskih ali projektno zasnovanih učnih dejavnostih ter pri skupnih ali skupinskih likovnih delih. Trajnostni razvoj se priporočljivo umešča v cilju ^{SC} (2.2.1.1), ki spodbuja sistemsko mišljenje, pri čemer učitelj načrtuje likovne dejavnosti tako, da usmerja dijaka k vrednotenju likovnih del, uporabnih izdelkov ali ostalih dokazov o učenju z vidikov skupnosti, družbe in okolja. Dijaki se pri svojem delu z digitalnimi orodji velikokrat srečujejo tudi avtorskimi pravicami ^{SC} (4.3.3.1), predvsem kadar raziskujejo, uporabijo ali preoblikujejo umetnine oziroma likovna dela znanih avtorjev. Zato je pomembno, da učitelj v okviru cilja »opazuje, spoznava, doživlja in vrednoti prostor, umetnine in druga vizualna dela neposrednega ali širšega okolja ter spoznava pomen avtorstva v umetninah ter drugih vizualnih delih« z dijaki spregovori tudi o avtorskih pravicah, njihovi rabi in zaščiti in jim tako pomaga razvijati digitalno kompetenco HYPERLINK "<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ncuzo7y>" 3.3 Avtorske pravice in licence. Digitalna tehnologija omogoča dijaku, da se z njo izrazi ali vrednoti. Pri razvijanju cilja »spoznava, raziskuje in nadgrajuje lastnosti tako klasičnih kot digitalnih likovnih tehnik, jih smiselno in ustvarjalno kombinira ter povezuje z motivom« učitelj spodbuja dijaka, da ob vrednotenju likovnih izdelkov nastale digitalne izdelke deli z učiteljem, sošolci ali širšo javnostjo v digitalnih okoljih ^{SC} (4.2.2.1), v katerih lahko vsak dostopa do njih. Tako jim pomaga razvijati kompetenco HYPERLINK "<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f8qkhye>" 2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak lahko izkaže svoje znanje na različne načine. Glede na naravo modula likovno snovanje, ki naj bi potekal ob povezovanju treh tem, predlagamo skupne priporočene načine izkazovanja znanja v enovitem zapisu.

Dijak lahko izkaže svoje znanje v:

- » likovnem izdelku ali likovni mapi,
- » zagovoru lastnega izdelka,

- » likovni analizi umetnine ali likovnega izdelka,
- » likovni skicirki ali vizualnem dnevniku,
- » okviru samostojne ali skupinske projektne naloge,
- » poročilu dela,
- » ustni ali pisni obliki v procesu dela in
- » drugih oblikah.

OPISNI KRITERIJI

Učitelj je avtonomen pri oblikovanju meril za preverjanje in ocenjevanje znanja. V nadaljevanju navajamo nekaj različnih pristopov pri oblikovanju meril za preverjanje in ocenjevanje znanja. Merila lahko učitelj oblikuje **neposredno iz standardov** tako, da za posamezne standarde pripravi opisnike.

Standard	1	2	3	4	5
Dijak v svojih likovnih izdelkih likovno izrazi likovne prvine, likovne spremenljivke in načela likovnega reda.	Dijak v likovnem izdelku ne izkazuje razumevanja likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda v izdelku ne zna pojasniti.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje šibko razumevanje likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda pojasni ob pomoči in vodenju učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje delno razumevanje nekaterih likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda delno pojasni z manjšo pomočjo učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje razumevanje večine likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda pojasni samostojno, brez pomoči učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje inovativne pristope prepletanja likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.
Dijak v likovnem delu ustvari iluzijo prostora z uporabo globinskih vodil.	Dijak v likovnem izdelku ne izkazuje razumevanja globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku ne zna pojasniti.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje šibko razumevanje globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku pojasni ob pomoči in vodenju učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje delno razumevanje nekaterih globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak delno, z manjšo pomočjo učitelja, pojasni rabo globinskih vodil v izdelku.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje razumevanje večine globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku pojasni samostojno, brez pomoči učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje inovativne pristope prepletanja globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.
Dijak izrazi skladnost likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike.	Dijak v likovnem izdelku ne izkazuje razumevanja možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabo svetlostne in barvne gramatike ne zna pojasniti.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje šibko razumevanje možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabo svetlostne in barvne gramatike v izdelku pojasni ob pomoči in vodenju učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje delno razumevanje možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak delno, z manjšo pomočjo učitelja, pojasni rabo svetlostne in barvne gramatike v izdelku.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje razumevanje večine možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabo svetlostne in barvne gramatike v izdelku pojasni samostojno, brez pomoči učitelja.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje inovativne pristope k oblikovanju skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabo svetlostne in barvne gramatike v izdelku samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.

Dijak smiselno poveže likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih.	Dijak ne izkazuje zmožnosti za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih ne zna pojasniti.	Dijak izkazuje šibke zmožnosti za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih pojasni ob pomoči in vodenju učitelja.	Dijak izkazuje delno razumevanje za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na nekaterih likovnih področjih. Dijak delno, z manjšo pomočjo učitelja, pojasni rabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih.	Dijak izkazuje razumevanje za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na večini likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih pojasni samostojno, brez pomoči učitelja.	Dijak izkazuje inovativne pristope v povezovanju likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.
Dijak raziskuje različne likovne tehnike, jih vešče in izvirno kombinira.	Dijak ne izkazuje zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovnih tehnik je okorna. Dijak rabe likovnih tehnik ne zna pojasniti.	Dijak izkazuje šibke zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovnih tehnik je okorna, njihovo kombiniranje je skromno. Dijak rabe likovnih tehnik pojasni ob pomoči in vodenju učitelja.	Dijak izkazuje delne zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovne tehnike je okorna, njihovo kombiniranje je manj izvirno. Dijak delno, z manjšo pomočjo učitelja, pojasni rabo likovnih tehnik.	Dijak izkazuje zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovne tehnike je vešča, njihovo kombiniranje je manj izvirno. Dijak rabe likovnih tehnik pojasni samostojno, brez pomoči učitelja.	Dijak izkazuje inovativne pristope pri raziskovanju različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovne tehnike je vešča, njihovo kombiniranje je izvirno. Dijak rabe likovnih tehnik samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.

Merila za vrednotenje in ocenjevanje znanja lahko učitelj oblikuje tudi z vidika didaktične strukture učne ure, pri čemer **preverja in ocenjuje elemente**, kot so uporaba likovne tehnike, izvirnost, izvedba likovnega problema, likovni motiv, zagovor izdelka ali samostojnost. V takem primeru učitelj preverja in ocenjuje **doseganje standardov učnega načrta posredno** skozi strukturne elemente učne ure.

	1	2	3	4	5
LIKOVNI PROBLEM	Likovnega problema dijak v svojem likovnem izdelku ne upošteva ali ga ne vključi vanj.	Likovni problem je v likovnem izdelku komaj zaznati. Učitelj vodi dijaka do delne rešitve likovnega problema.	Likovni problem dijak zadovoljivo reši ob učiteljevem vodenju in podpori.	Likovni problem dijak uspešno reši ob samoiniciativnem posvetu z učiteljem.	Likovni problem dijak uspešno reši samostojno.
LIKOVNA TEHNIKA	Likovne tehnike dijak v svojem delu ne upošteva ali je ne vključi. Likovnega izdelka dijak ne izvede v dogovorjeni likovni tehniki.	Likovno tehniko dijak izvede s pomočjo učitelja, vendar nepopolno (odvisno od tehnike: nečistoča, mestoma nepravilna uporaba orodij, tehnike).	Likovna tehnika je zadovoljivo izvedena. Izvedba je nespretna, izrazne možnosti likovne tehnike niso izkoriščene. Dijak pri izvedbi potrebuje nekaj učiteljeve pomoči.	Likovna tehnika je korektno izvedena, izkoriščene so možnosti likovne tehnike. Dijak pri izvedbi potrebuje nekaj učiteljevega vodenja ali pomoči.	Likovno tehniko izvede dijak samostojno in izvirno izkoristi izrazne možnosti izbrane likovne tehnike.
IZVIRNOST	V likovnem izdelku prevladujejo likovne šablone oz. se v njem pojavlja kopiranje neavtorskih likovnih in vizualnih vzgledov (npr. lik iz animirane serije ali popolna kopija ideje s spleta).	V likovnem izdelku je mogoče zaslediti nekatere šablonske likovne rešitve. Likovni izdelek je narejen po vzoru izdelka sošolca ali sošolke.	Likovni izdelek je le delno izviren, vendar izhaja iz dijakove ideje. Pri zasnovi izdelka potrebuje dijak še vedno veliko učiteljeve pomoči.	Likovni izdelek je izviren in je nastal ob manjši učiteljevi pomoči.	Likovni izdelek je povsem izvirna dijakova ideja, ki jo oblikuje samostojno.
LIKOVNI MOTIV	Dijak v likovnih izdelkih ne izkazuje razumevanja dogovorjenega likovnega motiva. Dijak ne uporabi	Dijak v likovnih izdelkih izkazuje šibko razumevanje dogovorjenega likovnega motiva. Dijak šibko realizira in pojasni	Dijak v svojih likovnih izdelkih izkazuje delno razumevanje dogovorjenega likovnega motiva. Dijak delno realizira in pojasni	Dijak v likovnih izdelkih izkazuje razumevanje dogovorjenega likovnega motiva. Dijak realizira in pojasni dogovorjeni	Dijak v svojih likovnih izdelkih izkazuje inovativno interpretacijo dogovorjenega likovnega motiva. Dijak samostojno

	likovnega motiva in ga ne zna pojasniti.	dogovorjeni likovni motiv ob pomoči učitelja.	dogovorjeni likovni motiv z manjšo učiteljevo pomočjo.	likovni motiv brez učiteljeve pomoči.	pojasni in uspešno konkretizira likovni motiv.
ZAGOVOR IZDELKA	Dijak ne zna utemeljiti oblikovnih pristopov pri lastnem likovnem izdelku.	Dijak z veliko pomoči in spodbude učitelja utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku.	Dijak z učiteljevo pomočjo utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku.	Dijak samostojno ali ob manjši učiteljevi pomoči utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku.	Dijak samostojno utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku in jih konkretizira na primerih drugih likovnih izdelkov.
SAMOSTOJNOST	Dijak brez usmeritve in spodbude učitelja na vsakem koraku ni zmožen dokončati likovnega izdelka.	Dijak potrebuje veliko učiteljevih usmeritev in spodbud, da dokonča likovni izdelek.	Dijak potrebuje občasne učiteljeve usmeritve in spodbude, da dokonča likovni izdelek.	Dijak je večinoma samostojen, vendar potrebuje manjše učiteljeve usmeritve in spodbude, da dokonča likovni izdelek.	Dijak je popolnoma samostojen pri načrtovanju in izvedbi likovnega izdelka.

Pri takšni obliki, pri kateri merila izhajajo iz posameznih elementov, se lahko učitelj glede na posamezno nalogo samostojno odloča, kateremu od ocenjevanih elementov bo dal poudarek. Ko obravnavamo novo zahtevnejšo tehniko, je lahko glavni del ocene tehnika. Podobno je, kadar je ključna izvirna dijakova rešitev, likovni problem ali likovni motiv. Nekatera od področij (npr. samostojnost) so nerazdružljivo povezana z izvedbo preverjanja in ocenjevanja znanja pri vsaki učni uri.

Kriterije za preverjanje in ocenjevanje dijaka lahko učitelj pripravi tudi v obliki obrazca za preverjanje in ocenjevanje mape dosežkov posameznega dijaka. Djakova mapa lahko vsebuje skice, vaje, študijske risbe, delovne liste, nedokončane izdelke, osnutke in druge likovne izdelke (tudi fotografije, izdelke v digitalni obliki ipd.), s pomočjo katere učitelj preverja in ocenjuje dijakovo celovito znanje predmeta. Ocenjena je lahko izključno vsebina mape dosežkov, katere avtor je dijak sam ali je nastala v sodelovanju z drugimi dijaki. Učitelj, ki pozna dijakov ustvarjalni proces, lahko presodi, kaj je dijakovo avtorsko delo in kaj ne.

Skice, osnutki, študijske risbe, nedokončani izdelki, drugi likovni izdelki	Delovni listi, dijakova razmišljanja, pisna predstavitev zamisli za izdelek, miselni vzorci, dokazi o obisku razstav, zapisi komentarjev
5 V dijakovi mapi je zbrano obsežno gradivo, ki odraža zavzeto in raziskovalno naravnano delo dijaka. Iz zbranega gradiva je razbrati velik dijakov napredek v likovnem izražanju, kot npr. obvladovanje posameznih likovnih tehnik, opazovanje, pristop k različnim vsebinskim izzivom, razumevanje in osebni pristop k različnim temam ter raziskovanje številnih likovnih problemov.	Gradivo (delovni listi) je popolno, v celoti in ustrezno izpolnjeno. Vsebina odraža dijakovo zmožnost analize, sinteze in uporabe usvojenega znanja ter zanimanje za obravnavane teme. Zapisi so vsebinsko bogati, zamisli so izvirne. Strokovni izrazi so smiselno uporabljeni in pravilno zapisani.
4 V dijakovi mapi je zbrano gradivo, ki odraža večinoma zavzeto in raziskovalno naravnano delo dijaka. Iz zbranega gradiva je razbrati dijakov napredek v likovnem izražanju, kot npr. obvladovanje posameznih likovnih tehnik, opazovanje, pristop k različnim vsebinskim izzivom, razumevanje in osebni pristop k različnim temam ter raziskovanje nekaterih likovnih problemov.	Gradivo (delovni listi) je obsežno in ustrezno izpolnjeno. Vsebina odraža dijakovo zmožnost analize, sinteze ali uporabe usvojenega znanja ter večinoma tudi zanimanje za obravnavane teme. Zapisi so vsebinsko zadovoljivi, zamisli so večinoma izvirne. Strokovni izrazi so večinoma smiselno uporabljeni in pravilno zapisani.
3 V dijakovi mapi je zbrano nekaj gradiva, ki odraža delo dijaka. Iz zbranega gradiva je morda razbrati dijakov napredek v likovnem izražanju, kot npr. preizkušanje posameznih likovnih tehnik, opazovanje, pristop k različnim vsebinskim izzivom, razumevanje in osebni pristop k različnim temam ter raziskovanje posameznih likovnih problemov.	Gradivo (delovni listi) je večinoma ustrezno izpolnjeno, a skromnejšega obsega. Zapisi so večinoma vsebinsko skromni, zamisli so neizvirne. Strokovni izrazi so večinoma smiselno uporabljeni in pravilno zapisani.
2 V dijakovi mapi je zbrano nekaj gradiva, ki odraža delo dijaka. Iz zbranega gradiva ni razbrati napredka v likovnem izražanju. Mapa vsebuje poskuse raziskovanja posameznih likovnih problemov v skromnem obsegu.	Gradivo (delovni listi) je nepopolno. Zapisi so nepopolni, zamisli so neizvirne. Raba strokovnih izrazov je skromna.
1 Vsebina dijakove mape je zelo skromnega obsega ali pa je sploh ni.	Gradivo (delovni listi) je zelo pomanjkljivo. Strokovni izrazi niso ustrezno uporabljeni.

Učitelj med šolskim letom preverja in ocenjuje znanje. Ob zaključku šolskega leta oblikuje **zaključno oceno predmeta** glede na dosežene standarde znanja. Zaključno oceno predmeta za posameznega dijaka učitelj oblikuje samostojno (več modulov poučuje isti učitelj) ali v timu (posamezne module učijo različni učitelji). Zaključna ocena naj bo odraz dosežka vseh standardov znanj znotraj dveh modulov predmeta, ki jih šola izbere, ali znotraj vseh treh modulov predmeta v programu SSI predšolska vzgoja.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

OPREDELITEV PREDMETA

UMETNOSTNA ZGODOVINA

Arnold, D. (2018). *Umetnostna zgodovina: zelo kratek uvod*. Založba Krtina.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.

Dolšina Delač, M. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce [zbirka priročnikov]*. Zavod RS za šolstvo. 7 zvezkov.

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina (učbenik za 1. letnik)*. DZS.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Höfler, J. (1994). *Osnove likovne umetnosti*. DZS.

DEDI, Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem. <http://www.dedi.si/>

Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2023, Srečanje umetnika in znanstvenika. Zbornik prispevkov šol. (2024). (P. Krašna, ur.). Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/pdf/teden-umetnosti-v-soli-in-vrtcu-2023.pdf

Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2022, Umetnost, okolje in človek. Zbornik prispevkov šol. (2022). (P. Krašna, ur.). Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/33rg0a1>

Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2022, Moja dežela danes in jutri. Zbornik prispevkov šol. (2021). (P. Krašna, ur.). Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/11/Teden-umetnosti-v-soli-in-vrtcu-2021_opt.pdf

Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2020. Zbornik prispevkov šol. (2020). (P. Krašna, ur.). Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/pdf/teden-umetnosti-v-soli-2020.pdf

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS). <https://www.zvkds.si/>

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Filipčič, V. (ur.). (2015). Opremljanje šol z učili in učnimi pripomočki, 2019. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/68pda4c>

Vuorikari, R., Punie, Y., & Kluzer, S. (2023). *Okvir digitalnih kompetenc za državljane: z novimi primeri rabe znanja, spretnosti in stališč: DigComp 2.2* (Spletna izd.). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

Arnold, D. (2018). *Umetnostna zgodovina: zelo kratek uvod*. Založba Krtina.

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.

Berger, J. (2016). *Načini gledanja*. Buča.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Golob, N. (2022). *Umetnostna zgodovina, učbenik za gimnazije in srednje strokovne šole*. DZS.

Höfler, J. (1994). *Umetnostna vzgoja. Osnove likovne umetnosti*. DZS.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce [zbirka priročnikov]*. Zavod RS za šolstvo. 7 zvezkov.

Berghausen, N. (2018). *Kulturna dediščina – kako nastaja in kaj pomeni*. Goethe-Institut e. V., Internet-Redaktion. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6e72gk0>

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž. in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost – e-učbenik*. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Kulturna dediščina in izobraževanje. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/r1xocb0/cultural-heritage-in-eu-policies/cultural-heritage-and-education> (3. 9. 2024).

LIKOVNO SNOVANJE

Butina, M. (1995). *Slikarsko mišljenje: od vizualnega k likovnemu* (2. predelana izd.). Cankarjeva založba.

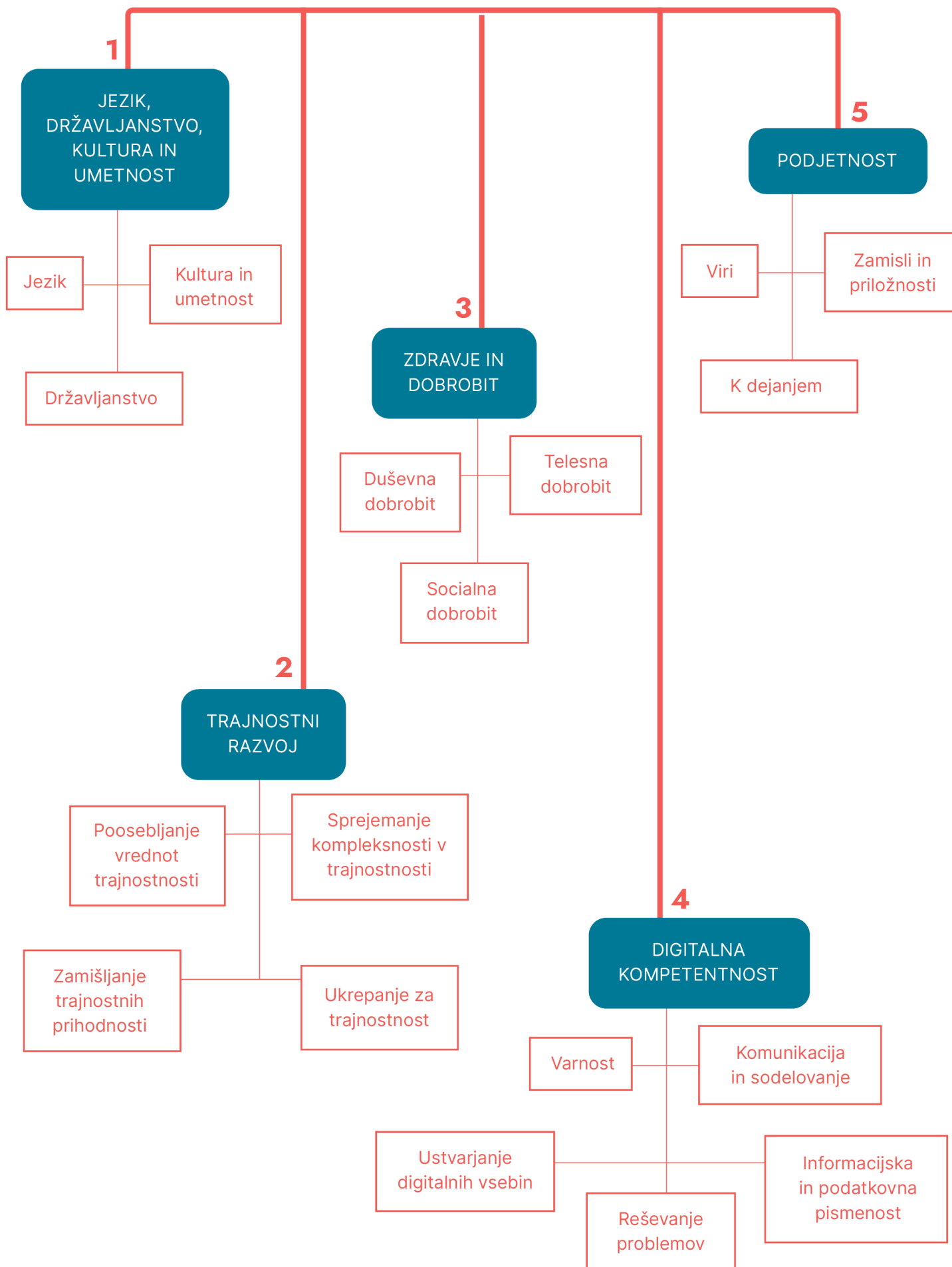
Muhovič, J. (2015). *Leksikon likovne teorije: slovar likovnoteoretskih izrazov z ustreznici iz angleške, nemške in francoske terminologije*. Celjska Mohorjeva družba; Društvo Mohorjeva družba.

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega. itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družben položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznavna raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.) tako, da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.